

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Franziskanische Texte - Cod. St. Peter perg. 28

Zabern, [Überwiegend 1494-1495]

[urn:nbn:de:bsz:31-19346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-19346)

1. *Handwritten title in Gothic script, possibly "1. Buch der ..."*

28
Comparavit reverendiss. et
ampliss. DD. Philipp. Jacob.
monast. s. Petri in silva nigra
abbas. An 1795

St. Peter perg. 28

M

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Doctor sacre theologie Gregorius. magister grosse
teste Incomensis episcopus. in sermone suo qui
sic incipit Pauper et mops laudabit nomen et domine

Loquens de paupertate inter alia sic dicit

Spes hinc ut dicit Augustinus. est venenum cupiditatis
vel ut alio textu habet. Venenum caritatis est cupiditas

In religiosis ergo purgatur caritatis venenum. Et aliqui
ut hoc faciant peferunt. talem religionis professio-
nem accipiunt. quod nichil pro seipso nec pro tota congrega-
tione in qua sunt aliquid possidere possunt. Et ista
maxime assimilantur discipulis Christi. in quibus
a quibus nichil proprium habebatur. nec personaliter nec in

Et post. Hec igitur paupertas que non solum nichil
cupit et omnia contempnit. sed etiam tam plene potesta-
tem possidendi sibi tollit. quod nec in se nec aliter
aliquid possidere possit. est velut culmen. et fa-
stigiū. decus et ornamentum paupertatis. Et sic dicitur
per excellentiam canticum canticorum. sic et hec dicitur per pau-
periam paupertatis. Et hec est similior paupertati Iesu
Christi. Et sicut honorabilior est in curia qui Regem
propinquioribus partibus insequitur. et similio-
ribus vestibus vestimento regali induitur. sic
et illi qui hanc excellentem paupertatem induit sunt.
ceteris sunt merito honorabiliores. quod Christum Re-
gem propinquius sequuntur. et nuditate paupertatis
qua Christus pro nobis induere voluit. expressius
et decoratius induuntur. **Hec ille veritatis
acutissimus investigator.**

De excellencia et nobilitate Euangelice
paupertatis Mellifluis doctor scilicet Bernhar-
dus sup illud mathei v^{to} Aperiens os suū
docebat eos dicēs Bēi paupes spū *ita inquit.*

Vere apertū ē os eius. in quo omīs the-
sauri sapie et scie sūt reconditi. et vere
ei⁹ hec doctrina. qui in apocalipsi lo-
quitur. ecce noua facio oīa. Quī p̄ prophetam
ante p̄dixerat. Aperīā os meū. eructabo absco-
dita a constitucōe mūdi. Quid em̄ tā absco-
ditū q̄ paupertatē esse beatā. Attamen veritas
loquitur que nec falli nec fallere potest. et ip̄a
est que dicit. qm̄ bēi paupes spū. Sic vos in-
sensati filij adam diuicias queritis. diuicias
desideratis usqz adhuc. cū iam bēitudo pauperz
diuinitus cōmendata. predicata mūdo. credi-
ta sit ab homībus. Querat eas paganus qui
sine deo uiuit. querat iudeus. qui terrenas pro-
missiones accepit. Sed qua fronte magis. aut
qua mente cristian⁹ diuicias querit. postq̄
cristus beatos esse pauperes predicauit.
Quousqz filij aliam quousqz vanitatē loq̄t^r

os vrm. ut btm dicatis pplm cui hec snt.
hec visibilia. hec pncipia. cu filius dei os
suu aprens locutus sit veritate. btos esse
paupes. ⁊ ve diuitibus. **S**ed diligent
attende. qd no simplicit' paupes noiat
pp' plebeios paupes. necessitate misera-
bili no laudabli volutate. **S**pero equidem
profutura eis apud diuine bonitatis mise-
ricordia. hac ipam afflictiois sue miseria
Scio tñ dñm hoc in loco no de hui' moi fuisse
locutu. sed de his qui possunt dice cu ppha. **V**olu-
tare sacrificabo e'. **N**am tamen nec voluntaria
qdem paup'as ois laude hnt apud deu. **N**am
⁊ phi sua oia reliquisse legunt. ut expediti cu-
ris mundialibus. studio vanitatis possent va-
care liberi. ⁊ nolebant censu habudare terre-
noz. ut habudarent magis in sensu suo. hos
discernit qd dictu e spu. id e spuali voluntate.
pp' solu bñplacitu dei. ⁊ aiay salute. qm ipoz
e regnu celoz. **B**eatu vere. siquide ipoz e regn'
celoz. **S**ed q's e q sic loqt. qui sic btificat
paupes ⁊ sic dicat. **M**ultas poterit vez esse.

3

Erit sine dubio. Siquidem uerax et potens est qui
promittit. Si murmurat inimicus. respondebit
ei. *Alu* non licet mihi facere quod uolo. *Nonne* oculus tuus
nequus est. quia ego bonus. *Si* tu iure humiliatus
es. pro eo quod aduersum me exaltare te uoluisti. nonne
qui se humiliant propter me. merito sunt exaltandi.
Et uere fratres si miserimus ille e celo directus est. quoniam
affectauit celsitudinem. altitudinemque percipuit. sub
limitate presumpsit. nonne consecutus est beatos esse.
qui sponte in paupertatis humilitate sese depo-
nunt. et iuxta domini promissionem ipsorum est regnum celorum. quod
perdidit iste. *Et* attende quod sapienter ordinaue-
rit sapientia contra peccatum primum. remedium primum op-
ponens. *Ille* si aperuerit dicat. *Uis* obtinere celum
quod perdidit superbiens angelus. qui confisus est
in uirtute sua. et in multitudine diuitiarum suarum. pau-
peratis uilitate amplectere. et tunc erit. *h* ille.
Et licet beatus bernardus dicit quod philosophi reliquerunt
bona temporalia propter studium uanitatis. tamen mira
leguntur in eorum dictis conceptum diuitiarum magis
extollentiam. ex quibus unus fuit Apuleius
philosophus de quo beatus Augustinus octauo de ciuitate dei dicit

In lingua greca & latina Apuleius afer
extitit platonius nobilis **Et in epla ad
Marcellinū i fine mltā de eadē dicit**
Hic itaqz Lucius Apuleius in Apologia sua
quā scripsit contē quēdā Emilianū noīe suū
aduersariū oratione prima sic inquit

Dem michi etiā paupertate obprobrauit.

Acceptū q̄ phō crimen. & ultro profitendū

Enūvero paupertas olim phie vernacula ē.
frugi sobria. paruo potens. emula laudis.
aduersū diuicias possessa. hūmili secunda. cul-
tus simplex. consilio benesuada. Nēmēm
vnq̄ supbia inflauit. nēmēm i potēcia
deprauauit. nēmēm tirāide efferauit.
delicia ventris & inguinū neqz vult ulla
neqz pot. **Q**uipe hec & alia flagicia diuiciaz
aliū solent. **P**auptas vnq̄ prisca apd
sc̄la om̄ ciuitatū conditrix. om̄ arcū re-
perare. om̄ pctoz mops. oīs glorie mun-
fica. cūctis laudibus apd om̄s nacōes per-
fūcta **E**ndem em̄ paupertas apd grecos in
Aristide iusta. in Socrate sapiens. in Lyone

70 cōgruū
dictū apa-
gano.

4
ro diserta. Eadem etiā paupertas populo roma-
no imperium a primordio fundavit. *Infra.*

Possū quē tibi et ipi? nōis cōtrouersia facē. nem-
inē nostrū pauperem esse qui supuacanea nolit.
possit necessaria. que natura oppido pauca st.

Nlā is plurimū hēbit. qui nīmū desidabit.

Hēbit em̄ cētū uolet. qui nolet nīmū. Et
idcirco diuicie nō meli? infūdis et in fenore
q̄ in ipō hoīs estimant? aīo. Quī si ē auari-
cia egen? et ad om̄e lucz in expleblis. nec
monab? auri faciabit? sed sp̄ aliqd̄ ante parta

uti augeat mendicabit. Que quē uera con-
fessio ē paupertatis. Om̄is em̄ cupido accendi
ex optione i opie uēit. Nec refert q̄ magnū sit.

qd' tibi min? est. *Infra.* Et idem didici ca re p-
cedē maxie deos hoīb?. q̄ nllā re ad usū sui
idigeat. **H**g' ex nob' cui q̄ nīmīs opus sit.

eū esse deo similiozē. *Uec ille pagani?*

Et ali? phis dict? Secundus. interrogat? *ab*
ab impatore Adriano helio quid esset
paupertas r̄ndit sc̄pto. q̄ p̄posuāt nō loqui.

Paupertas est odible bonū. Sanctitatis ma-

ter. Curaz remotio. Sapie repatrie. Negocii
sine damno. possessio absqz calūnia. Sine
solllicitudine felicitas. Seneca quoqz pre-
ceptor. *Nerom̄s in epl̄is ad lucillū de
paupertate tam preclara tamqz euā-
gelice perfectioni consona eloquitur.*
ut si ea quicūqz etiā precipuus doctor
catholicus dixisset. laudē merito h̄ret.
Inter alia hec pauca d̄ multa.

Q Lucille. nape cū paupertate habere
cōmerciū. Nūde contempnē opes. Nemo
alias est deo dignus. cū qui opes cōtem-
pserit. *Honestas res est leta paupertas*
Paupertas em̄ expedita secura ē. Si ad
naturā vixeris. nūq̄ eris pauper. si ad
opinionē. nūq̄ eris diues. Exiguū natu-
ra desiderat. opinio vero īmensum. h̄ r̄.
*Si igit̄ pagani tam alte de paupertate
senserūt cui⁹ tñ verā radicem ignora-
uerūt multo alia⁹ ⁊ p̄fūdi⁹ debent h̄re
sensū de euāgelica paupertate h̄i. qui pro-
fessores ip̄i⁹ effecti. tanto lucidius eius cō*

5

templant pulchritudine quanto proximiores
soli iusticie per imitationem efficiuntur.
Unde et beatissimus pater noster franciscus videns
quod saluator noster ihesus christus in hac vita regnum ce-
lorum euangelice paupertati tradidit pro mercede.
cum alijs uirtutibus solum de futuro promiserit. tanto
spiritus feruore eam sibi desponsauit. quod in ea
cupiebat omnis excedere. qui ex ea didicerat se
omnibus inferiorum reputare. **U**nde quia propter vo-
lens sui ordinis fratres nihil possidere in terra mo-
riencium. sed totum eorum desiderium trahere ad bona
in terra uiuentium. precepit eis dicens fratres nihil
sibi accipiant nec domum nec locum nec aliquam
rem. sed tamquam peregrini et aduene in hoc seculo in paup-
tate et humilitate domino famulantes. vadant pro eleo-
sina confidenter. et cetera. **H**ec sit portio uestra. que per-
ducit in terram uiuentium. **C**ui dilectissimi fratres co-
taliter inherentes. nichil aliud pro nomine domini nostri ihesu
christi in perpetuum sub celo habere uelitis. quod hec suffi-
ciat uobis. **H**anc igitur euangelicam paupertatem tamquam
petram immobilem in sui regule pro fundamentum in-
dissolubili collocauit. ita ut quicumque eam deuote

Formalis Diuisio Regule

fideliter & feruent' amplectuntur. nō debent
solicitari de terrenis quib' parati sūt celestia
& iuxta aplm sūt eq̄ nich' hēntes & oīa possi-
dentes. qz qui hāc vere hēt. habet & deū. & q̄
hēt deū. oīa hēt & q̄ oīa hēt. nich' plus requirit.

Regula Scīssimī prīs nrī Francisci scdm
Seraphicū Doctore sōi Bonauenturā
epistolari more Inchoat' Honorius eps
Narracōe deducit' Regla & vita mōz fr̄m
Conclōe terminat'. In illi g' oīo hōm licet
sta regla que xij hēt capla ad modū xij portaz.
per illā ciuitatē significat' que in apocalipsi xij
portis hūisse describit'. hīs ab Oriente portas
tres. Ab Aquilone portas tres. Ab Occidente
portas tres. Ab meridie portas tres. **Tres p̄me**
rubricē q̄i tres porte radios respiciūt orientis.
Tres scdē excludūt pericula aquilonis **Tres**
tercie obuiant eūme occidentis. **Tres ulti-**
me Australibus sūt referte delicijs
Prima rubrica Religionē sūmarie instituit
Regula & vita mōz fr̄m hec est 2ca.

Sancti Francisci

Secunda rubrica Ad eam venientes recipit
Siqui voluerint hanc vitam accipere.

Tercia rubrica Receptos interius et exterius disci-
plinis instruit. Clerici faciunt divinum officium etc.

Quarta rubrica Excludit periculum iude pro pecunia dominum
tradentis. Precipio firmiter fratribus uniuersis etc.

Quinta rubrica Excludit periculum fidei religionis in
ocho uiuentis. Fratres illi quibus gratiam deus

Sexta rubrica Excludit periculum multitudinis infirme
peccatis appropinquantis. Fratres melius se appropriet.

Septima rubrica Agit de lapsorum releuacione
Siqui fratrem instigauerit etc.

Octaua rubrica Agit de principali ordinis guber-
naculo. Uniuersi fratres unum de fratribus etc.

Nonna rubrica Agit de aliorum excitacione a casu
per vitium doctrine. Fratres non predicent etc.

Decima rubrica Docet seruare omnem virtutem perfectam prece-
pue caritatis. Fratres qui sunt subditi etc.

Undecima rubrica Docet seruare fame sinceritatem
a macula fedicitatis. Precipio firmiter fratribus uniuersis.

Dodecima rubrica Inuentibus martiriū aperit
aditū. docens se infidelibus quingere ad animas
lucrandas amore caritatis. Quicquid fratrem etc.

Hec igitur regula est ut ciuitas in quadam posita
in portis xii. ornata aphas margaritis. non timeat
potentis insultum. pauperum et sapientium industria
communita. Hec doctor Seraphicus.

In nomine
D. N. I. H. E. S. U. C. H. R. I. S. T. I.
A. M. E. N.

[Faint red decorative border on the left edge of the page]

Dominus episcopus servus servorum dei; dilectis filijs fratri fr̄a-
 nisco et alijs fr̄ibus
 de ordine fr̄m mino-
 r̄u: salutē et aplicā
 b̄ndictionē. Solet an-
 nuere sedes aplicā pi-
 is votis; et honestis
 petentiū desideriis;
 favore benivolū im-

partici. **E**a ppter dilecti
in dño filii. vris pijs
precibus indinati; or
dinis vri regulã a bo
ne meorie innocencio
papa predecessore nro
approbatã. annotatã
presentibus: auctori
tate vob aplica confir
mamus: et presentis
scripti patrocinio co
muniim. **Q**ue talis e.

In nomine dñi: incipit
vita et regula firmi minor.

Regula .i. cap.

Regula et vita minor
firmi hec est: sa-

liet dñi nri ihu cristi
scm euangelium obser-
uare: uiuendo i obia.
sine pprio: et i castita-
te. frater franciscus p-
mittit obiam et reue-
rentiam dño ipe hono-

rio ac successoribus eius
canonice intrantibus:
et ecclesie romane. Et
alii fratres: teneantur fratri
francisco et eius successoribus
obedire. **De his
qui volunt vitam istam
accipere: et qualiter re-
cipi debeant. ij. cap.**

Iqui voluerit
hanc vitam accipere.
et venerit ad

fr̄s nr̄os : mittat eos
 ad suos m̄istros p̄u-
 oiales : quibꝰ solū mo-
 do et nō aliis recipien-
 di fr̄s licentia cōcedat.
Ministri vero diligen-
 ter examinet eos de fide
 catholica : et ecclēsia-
 sticis sacramētis. **E**t
 si hec oīa credant ; et
 uelint ea fideliter cōfite-
 ri. et usqꝫ infusē firmi

ter obseruare: et uxo-
res nō habēt; ul' si hñt.
et iā monasteriū intra-
uerit uxores. ul' licētiā
eis dederint auctē dpo-
celani ep̄i. voto conti-
nentie iā emisso: et il-
lius etatis sūt uxores
q̄ nō possit de eis oriri
suspicio; dicāt illis uer-
bū sc̄i euāgelij. q̄ ua-
dant et uendant oīa

sua : et studerit ea pau-
 peribus erogare. **U** si
 facere no potuerit : suf-
 ficiat eis bona voluntas
Et caueat fr̄es et eor̄
 m̄istri. ne solliciti sint
 de rebus suis temporalib⁹ :
 ut libe faciat de rebus
 suis. quocquid dñs in-
 spirauerit eis. **S**i tñ cō-
 siliū ipor̄ requiratur ;
 licentiā habeat m̄istri

ro
 hnt.
 mtra
 cna
 dyo
 mti
 et il
 es
 mri
 succ
 ia
 ia

mittendi eos ad aliquos
deum timentes: quorum
consilio bona sua pau-
peribus erogentur. **Po-**
stea concedit eis panos
probationis; videlicet du-
as tunicas sine capu-
cio. et cingulum et bra-
cas. et caparone usque
ad cingulum: nisi eisdem
iustis aliud secundum deum
aliqui videatur. **¶** finito

vero anno probacōis
 recipiant ad obediē-
 ciā: pmittentes vitā
 istā et regulā sꝑ obser-
 uare. **E**t nullo modo li-
 cebit eis de ista religioē
 exire. iuxta mādatū dñi
 pape; qā scdm sōm euā-
 gelii. nō mittēs manū
 suā ad aratru. et aspici-
 eis retro: apertus est re-
 gno dei. **E**t illi qui iam

pmiserit obiam habe
ant unā tunicā cū ca
puo: et aliā sine capu
o. qui voluerit habē.
Et qui necessitate cogū
tur: possūt portare cal
namenta. **E**t frēs omīs
vestimētis vilibus in
duant: et possint ea
reperire de sacris et a
liis pecuis: cū bñd cōne
di. **V**os moneo et ex

hortor. ne despiciat neque
iudicent homines quos
vident mollibus uesti-
mentis et coloratis indu-
tos; uti cibis et potibus
delicatis: sed magis u-
nuscuiusque iudicet et de-
spiciat semetipsum. **De**
diuino officio. et ieu-
niio; et qualiter fra-
tres debeant ire per-
mundum: tertium cap.

Queria faciat di
uinu officiu
scdm ordinem
scie romane ecclesie. ex
cepto psalterio: ex quo
habe poterit breuaria.
Laici uo dicat viginti
quatuor pnc p matu
tino. p laudibus quinq;
p pma tertia sexta no
na. p qualibet istaru
horar septē: p uespis

14
aut duodecim; pro cō-
pletorio septē. et oret
p̄ defunctis. Et ieiunet
a festo oīm scōr̄: usq̄
ad natiuitatē dñi.

Sanctā vero quadra-
gesimā que incipit ab
epiphania dñi. usq̄
ad continuos quadra-
ginta dies. quā dñs suo
scō ieiunio cōsecrauit:
qui volūtarie eā ieu-

nāt bñdicti sunt a dño;
et qui nolūt nō sunt
astricti: sed aliā usq;
ad resurrectionē dñi
ieiument. **I**llis at tem
poribus: nō teneant
nisi sexta feria ieiuna
re. **T**empore vō mani
feste necessitatis: nō te
neant frēs ieiunio cor
porali. **C**onsulo vero
moneo et exhortor frēs

meos in dño ihu xp̄o;
 ut q̄n uadūt p̄ mūdū
 nō litigent neq; cōten-
 dant uerbis. nec alios
 iudicent: sed sint mu-
 tes. pacifici. modesti.
 mansueti et hūiles:
 honeste loquētes oib;
 sicut dicit **E**t nō debe-
 ant equitare: nisi ma-
 nifesta necessitate uel
 infirmitate cogant̄.

dñs
 ut
 rōg
 m
 tem
 aut
 ma
 am
 not
 o m
 ero
 fies

In quacūq; domū itra
uerint: primū dicant.
Pax huic domui. Et
scdm sctm euāgelium.
de oibus cibus qui ap-
ponūt eis: liceat mā-
ducare. *Et frēs nō re-
cipiant pecuniam.*

Re. iiii. capitulum.
Papio firmiter
fratribus uni-
uersis; ut nullo modo

denarios ul' pecuniã
 recipiant : per se ul' p
 interpolitã personam.
Tame p necessitatib?
 infirmoz. et alijs frĩ
 bus induendis : per
 amicos spũales minu
 stri tantũ et custodes
 sollicitã curã gerant.
 scdm loca et tempora
 et frigidis regiones :
 sicut necessitati eoz vi

itra
 ant.
 Et
 u.
 ap
 ma
 r
 m.
 plu
 ite
 om
 mod

derunt expedire; eo sp
saluo: ut sicut dictu
est. denarios ul' pecu
niam nō recipiant.

De modo laborandi

Hic .v. capl.
tres illi quib?
gracia dedit

dn̄s laborandi. labo
rent fideliter et deuote;
ita q̄ excluso ocio aie
iunio. sc̄e orōnis et

devocōis spm̄ nō extin
 guat: qui debent cetera
 temporalia deseruire. De
 mercede vō laboris pro
 se et suis fr̄ibus corp̄is
 necessaria recipiāt. pre
 ter denarios uel pecuni
 am; et hoc hūiliter sic
 decet seruos dei: et pau
 pertatis sc̄illime lecta
 tores. *¶ V̄ fr̄es nichil
 sibi approprient. et*

sp
 tu
 en
 it.
 ndi
 apl.
 ubi
 it
 labo
 ot
 aic
 et

de elemosina petenda;
et de fratribus infirmis:

Res .vi. capl.

Nichil sibi ap-
proprient. nec
domū nec locū. nec ali-
quā rem: sed tanq̄ pe-
regini et aduene in hoc
seculo. i paupertate et
huilitate dño famulā-
tes; uadant p elemosinā
cōfidenter. Nec oportet

18
eos uereri dari: quia dominus
pro nobis se fecit pauperem
in hoc mundo. **H**ec est il-
la celsitudo altissime
paupertatis; que uos ca-
rissimos fratres meos here-
des et reges regni celorum
instituit: pauperes reb-
fecit. uirtutibus subli-
mauit. **H**ec sit portio
uira: que producit in terra
uiuendum. **C**ui dilectissimi

Sub celo

fr̄es totaliter inherētes:
nichil aliud p̄ noīe dñi
n̄ri ih̄u xp̄i in p̄p̄tū h̄a
bere uelitis. **E**t ubiq̄
sūt fr̄es et se inuenerunt.
ostendant se domesticos
inuicem inter se: et secu
re manifestet un⁹ alti
necessitatē suā. **Q**uia
si mater nutrit et dili
git filiū suū carnalē;
quāto diligentia⁹ debet

quis diligere ⁊ nutrire
 fr̄m suū spūalem: Et
 si quis eorū infirmita-
 tem ceciderit: alij fr̄s de-
 bent ei seruire. sicut uel-
 lent sibi seruire. **De pe-**
nitencia tribus peccā-
tibus imponenda: viij.

Siqui fra- **capl.**
 trū instigante
 inimico morta-
 liter peccauerit. p̄ illis

peccatis de quibus ordi-
natum fuerit inter fratres.
ut recurratur ad solos
nostros provinciales:
teneantur predicti fratres
ad eos recurrere. Quocirca
poterunt sine mora Ipsi
vero ministri si presbiteri
sunt: omnia iungant
illis penitentiam. Si vero
presbiteri non sunt: iun-
gi faciant per alios sacer-

dotes ordinis. sicut eis
 scdm dñi meli⁹ videbit⁹
 expedire. Et cauere debet
 ne irascant⁹ et cōturbet⁹
 ppter pctm̄ alicui⁹: q̄a
 ira et cōturbatio in se
 et in alijs impediūt ca
 ritatem. **De electione
 generalis m̄ltri hui⁹
 fraternitatis. et de ca
 pitulo penthecostes:
 octauū capitulū**

concord
 r̄ fr̄s.
 solos
 als:
 fr̄s
 m̄ltri
 a p̄
 m̄ltri
 gan
 si vo
 ium
 acce

Universi fratres
unū de fratribus
isti⁹ religionis.
teneant⁹ semp habere
generalē mīstrū. et ser-
vū totū⁹ fraternitatis:
et ei teneant⁹ firmiter
obedire. Quo decedente.
electio successoris fiat
a mīstris provincialib⁹
et custodibus in capi-
tulo penthecostes: in

quo p̄uiciales m̄stri
 teneantur semp̄ ī simul
 conuenire; ubi q̄q; a
 generali m̄stro fuerit
 constitutū. Et hoc se
 mel in tribus annis:
 ul' ad aliū terminū
 maiorē ul' minorē;
 sicut a predicto m̄stro
 fuerit ordinatū. Et si a
 liquo tēpe appareret
 vniuersitati m̄storū

pruencialiu et custodiu.
predictu mstru no esse
sufficente ad seruiciu
et conuue utilitatem
fratru ; teneantur predi
cti frs quibus electio
data est : in noie dnu
aliu sibi eligere i custo
dem. Post capitulu vo
penthecostes : mstri et
custodes possint lingu
li si voluerit. et eis expe

dice videbitur; eodē an-
 no in suis custodiis.
 Semel frēs suos ad capi-
 tulū cōvocare **De pre-**
dicatoribus: nonnū

Hereticos nō capl.
 predicent in e-
 piscopatu ali-
 cuius epī: cū ab eo illis
 fuerit contradictū. Et
 nullus fr̄m pplo perit
 audat predicare: nisi

a ministro generali huius
fraternitatis fuerit exa-
minatus et approbatus:
et ab eo sibi officium pre-
dicacionis concessum. **N**o-
neo quoque et exhortor
eosdem fratres. ut in predi-
cacione qua faciunt. sint
examinata et casta e-
orum eloquia: ad utili-
tatem et edificacionem po-
puli; annuncians

: uia et uirtutes. penia
 et gloria. cu breuitate
 sermonis: quia uerbu
 abbreuiatu fecit dñs su
 per terram. **De amon**
nitione et correptione
fratru: deum caplin.

Patres qui sunt
 ministri et ser
 ui alioru frum.
 uisitent et moneant
 frs suos humiliter. et

caritativè corrigat eos:
nō precipientes eis ali-
quid quod sit cōtra ani-
mā suā et regulā nēc
Sfratres vō qui sūt sub-
diti: recordentur q̄ pro-
pter dēū abnegaverūt
proprias voluntates.
Inde firmiter precipio
eis. ut obediant suis
mīstris in oībus que
p̄miserūt dñō observa

re: et nō sūt contraria
aīe sue. et regule nr̄e.

Et ubiq̄q; sūt fr̄es qui
sārent et cognoscerent
se nō posse regulā spi-
ritualiter obseruare:
ad suos m̄istros debe-
ant et possunt recurrere.

Ministri v̄o caritati-
ue et benigne eos reci-
piant: et tantā fami-
liaritatē habeāt circa

ip̄os; ut dicē possint
eis et facē. sicut dñi ser-
uis suis **N**am ita de-
bet esse: q̄ m̄ltri sint
serui om̄i fr̄i **H**onore
vero et exhortor ī dño
ih̄u xp̄o; ut caueant
fr̄s ab om̄i superbia.
vana gl̄a. inuidia. a-
uaria. cura et solli-
tudine hui⁹ sc̄i: detra-
ctione et murraci-

one. **E**t nō curent nesci-
 entes litteras litteras
 discere: sed attendant
 qđ sup oīa desiderare
 debent habē spm̄ dñi.
 et scām ei⁹ opacionē;
 orare semp ad dñm pu-
 ro corde. et habē humi-
 litatē et paciām in per-
 secucōe et infirmita-
 te: et diligere eos qui
 nos psequūt. reprehēn-

dicit et arguit: quia di-
cit dominus **D**iligite inimicos
vros: et orate pro
persequentibus et calu-
miantibus vos **B**ea-
ti qui persecutionem patientur
propter iustitiam:
quoniam ipse est regnum ce-
lorum **Q**ui autem perseve-
raverit usque in finem:
hic salvus erit **Et fra-
tres non ingrediantur**

26
monasteria mona-
charu: xi capitulu!

Precipio firmi-
ter fratribus uni-
uersis: ne ha-
beant suspecta consora
a uel consilia mulier;
et ne ingrediant mo-
nasteria monachas:
preter illos quibus a
sede apostolica concessa
est licentia specialis.

Nec fiant compatri
viroz uel mulieru :
ne hac occasione inter
fres uel de fribus scan
dalu oriatur **De eun
tibus inter saracenos
et alios infideles : xij.**

Uicunq; capl.
fiatru diuina
inspiraco'e vo
luerint ire inter sara
cenos et alios infide

les : petant inde licen-
 ciam a suis ministris
 provincialibus. **M**ini-
 stri vero nullis eundi-
 licenciam tribuant :
 nisi eis quos viderint
 esse idoneos ad mit-
 tendum. **N**o hec per obe-
 dienciam iungo mi-
 nistris. ut petant a
 dno papa uniuersale
 romane ecclesie cardi-

nalibus; qui sit guber-
nator = protector et
corrector istius frater-
nitatis. ut semp sub-
diti et subiecti pedib?
eiusdem sancte ecclesie.
Stabiles in fide catho-
lica. paupertate et hu-
ilitatem et scm euan-
gelium domini nostri ihu xpi.
quod firmiter promi-
sumus: obseruemus.

Nulli ergo omnino hominum
 liceat hanc paginam
 nostre confirmationis in-
 fringere. uel ei ausu te-
 merario contraire. **S**i
 quis autem hoc atten-
 ptare presumpserit: in-
 dignatione omnipotentis
 dei. et beatorum petri et pau-
 li apostolorum eius se no-
 uerit incursurum. **D**atum
 laterani. tercio kalen-

das decembris: pon
tificatus nri anno
octavo. **E**xpliat re
gula fratru minoru.

Incipit testamentu bea
tissimi patris nostri
francisci.

Dominus dedit mi-
 chi fr̄i francisco ita
 inapere facere peniten-
 tiam: quia cū essem
 in pctis. dominus michi videbat
 amarū videre leprosos; et ip̄e
 dñs conduxit me inter illos: et
 fecit misericordiā cū illis. **E**t re-
 cedente me ab eis: id quod vide-
 bat michi amarū; cōuersū fuit
 michi in dulcedinē aīe et corpis
Et postea parū steti: et exiui de
 seculo **E**t dñs dedit michi talē fidē
 in ecclesijs: ut ita simpliciter a-
 dorarem et dicerem. **A**dorante
 te sc̄tissime dñe ih̄u xp̄e hic et
 ad om̄s ecclesias tuas. que sūt
 ī toto mūdo. et bñdicim⁹ tibi:

q̄ per sanctā crucē tuā redemisti
mūdū. **P**ostea dedit michi dñs
et dat tantā fidem in sacerdotibus
qui viuūt scđm formā sc̄e romāe
ecclie p̄t ordmē ip̄oz : q̄ si facerēt
michi persecuciōnē. volo recurrere
ad ip̄os. **E**t si habere tantā sapiāam
quātā salomon habuit. et iueni
rem pauperculos sacerdotes hui⁹
seculi in parrochijs in quibus mo
rantur. nolo predicare contra vo
luntatē ip̄oz. **E**t ip̄os et om̄es
aliōs volo timere. amare et ho
norare : sicut meos dños. **E**t no
lo in ip̄is considerare pct̄in : quia
filiū dei discerno in ip̄is. et dñi
mei sūt. **E**t propter hoc facio : q̄a
nichil video corporaliter in hoc

seculo de ipso altissimo filio dei :
 nisi sanctissimum corpus et sangui-
 nis suum. quod ipsi recipiunt ; et ipsi
 soli aliis administrant. **E**t hec
 sanctissima mysteria super omnia volo
 honorare et venerari : et in locis
 preciosis collocari. **E**t sanctissima
 nomina eius et verba scripta. ubi-
 que inuenero in locis illicitis volo
 colligere. et rogo que colligantur :
 et in locis honestis collocentur.
Et omnis theologos et qui ministrant
 nobis verba diuina. debemus
 venerari et honorare : sicut qui
 ministrant nobis spiritum et vitam.
Et postquam dedit michi dominus de scri-
 pturis : nemo ostendebat michi quid
 deberem facere ; sed ipse altissimus

a redemisti
 michi dominus
 et dicitur
 sancti romani
 si facer
 recurren
 a sapian
 et iuen
 tes hui
 abus mo
 ontra v
 et omnes
 et h
 s. Et in
 m. qua
 s. et di
 nat. p
 ipse

reuelauit michi q̄ ego deberem
uiuere. sc̄dm̄ formā sc̄ti euāgelij.
Et ego paucas uerbis et simpli-
cibus feci scribi: et dñs papa
confirmauit michi. **E**t illi qui
ueniebant ad recipiendam uitā
istam: oīa que h̄re poterant da-
bant pauperibus. **E**t eram⁹ con-
tenti vna tunica. intus et foris
repectata. cū cingulo et braciis:
et nolebam⁹ plus habē. **O**fficiū
dicebam⁹ nos clericis sc̄dm̄ alios
clericos: layci uō dicebāt p̄nr̄
Et satis libenter manebam⁹ in
eclesijs pauperculis et derelictis:
et eramus ydiote et subditi oībus.
Et ego manibus meis laborabā:
et uolo laborare. **E**t om̄s alij fr̄es

31
volo q̄ laborent: de laboricio q̄d
pertinet ad honestate. Et qui ne
sciūt discant: nō propt̄ cupidita
tem recipiendi preciū laboris; sed
propt̄ bonū exemplū: et ad expel
lendam ociositatem. Et q̄n non
daretur nobis preciū laboris: re
curram⁹ ad mensam dñi. petendo
elemosinā hostiatim. Salutaci
ōne michi dñs reuelavit: ut dice
remus. Dñs det tibi pacem. Et
cauere debent sibi fr̄s. ut ecclesias
et habitacula ⁊ oīa alia que pro
ip̄is construūtur. penitus nō re
cipiant: nisi essent sicut decet san
ctam paupertatē quā in regula
promissimus. senp̄ ibi hospitātes
sicut aduene ⁊ peregrini. Preci

pro firmiter per obiam fratribus
vniuersis: q̄ ubi cūq; sūt nō au-
deant petere alicūā litterā in ci-
uitate romana. neq; pro ecclesia
neq; pro aliquo loco. neq; sub specie
predicacōis. neq; pro persecucione
suorū corporū; sed ubi cūq; nō fuerit
recepti fugiant ad aliā terrā ad
faciendam penitentiā: cū bñdictio-
ne dei. **E**t firmiter volo obedire ge-
nerali mīstro huius fraternitatis:
et illi guardiano quē sibi placue-
rit michi dare. **E**t ita volo esse cap-
tus in manibus suis: ut nō pos-
sim ire uel facere ultra volūtate
suā. quia dñs meus est. **E**t quīs
sūm simplex et infirmus: tamē

semp volo habere clericū qui michi
 faciat officiū sicut in regula conti-
 netur. **E**t om̄s alij fr̄es ita tene-
 antur obedire guardianis suis:
 et facere officiū sc̄dm regulā. **E**t
 quicūq; iuenti essent q; nō facerēt
 officiū sc̄dm regulam: et uellent
 alio modo variare; uel nō essent
 veri catholici: om̄s fr̄es ubicūq;
 sūt per obedienciā teneant. q; ubi-
 cūq; iuenerint aliquē ip̄oz. pro-
 ximiori custodi debeant presenta-
 re. **E**t ip̄e custos firmū teneatur
 per obiam ip̄m custodire sicut hōi-
 nem in vinculis die noctiq;: ita
 q; nō possit eripi de manibus suis;
 donec in propria persona represen-

tet eū in manibus sui ministri.

Et mīster furnit' teneat' p' obiam
mittere eū per tales frēs. qui die
noctiq; ipm custodiant sicut hoīes
in vinculis: donec representēt eū
corā dño hostiensi. qui est protector
et corrector istius fraternitatis.

Et si dicant frēs hec est alia regu-
la: quia hec est recordacio amo-
nicio. exhortacio et meū testamē-
tū; quod ego frater franciscus
paruulus uester facio vobis fratri-
bus meis benedictis. propter hoc
ut regulam quā dño pmissimus:
melius catholice obseruemus.

Et generalis mīster et omīs alij mi-
nistri et custodes teneant' i istis

uerbis nō addere uel minuere ~
Et hoc scriptū semper habeant secū
 iuxta regulam : et in oībus capi-
 tulis que faciūt qñ legūt regulā.
 legant et ista uerba. **E**t omībus
 frībus meis clericis et laycis. pre-
 cipio per obīam : ut nullus mit-
 tat glosas in regulam ; neqz ī istis
 uerbis dicendo. ita uolūt itelligi.
 sed sicut dñs dedit michi simplicitē
 et pure dicere et scribere : ita sim-
 pliater sine glosa intelligatis. et
 cū sancta opacione obseruetis usqz
 in finem. **E**t quicūqz hec observa-
 uerit. in celo repleatur bñdictione
 altissimi patris celestis. et in ter-
 ra repleatur bñdictione altissimi
 filij sui. cū sanctissimo spū paraclito.

et omnibus virtutibus celoz. et
omnibus sanctis Et ego frater
franciscus paruulus uester et
seruus. quantūcumq; possū.
confirmo vobis intus et foris:
istam sanctissimā benedictionē
amen. **Expiat testamentū
beatissimi patris nostri.
francisci & .1898.**

**Inapit declaracio dñi Nicolai pape
tercii. super regulam fratru minoru
ex sexto decretaliū. de verboru
significatione.**

Nicolaus ep̄us seruus
 seruoꝝ dei: ad p̄petua
 rei memoria. **E**xit
 qui seminat seminare
 semen suū. de sinu pa
 tris in mūdu veste salis
 humanitatis indutus. dei fili⁹ ih̄s xp̄s.
 uerbū euāgelicū saturus in singulos. pro
 bos ⁊ reprobos. insipientes ⁊ gnaros.
 studiosos ⁊ desides. et iuxta p̄phetam co
 lonus futurus in terra. semen suū doctri
 nam euāgelicā sine delectu dispersit in
 om̄es. qui oīa tracturus ad se om̄is sal
 uare uenerat. qui tandem seip̄m deo pa
 tri pro salute om̄m in redemptōis huāne
 precii ymolauit. **L**icet aut̄ hoc semen
 in singulos cōmunicatiua dei caritate
 dispersū. aliud ceciderit secus uia. sup̄ cor
 da salis demonū suggestiombus peruia.
 aliud supra petram. corda salis nullo fi
 dei uomere penetrata. aliud inter sp̄mas.
 corda salis diuiciaꝝ sollicitudinibus la

Declaratio . Dñi .

cerata. et ideo unum affectibus pravis conculcatum. aliud aridum quia gratiae carebat humore. reliquum legitur inordinatis sollicitudinibus suffocatum. aliud tamen **S**imile cor et docile terra bona suscepit. **H**ec est minorum fratrum mitis et docilis in paupertate et humilitate per alium christi confessorem franciscum radicata religio. que ex illo vero semine germinans germen illud per regulam sparsit in filios. quos sibi et deo per suum ministerium in observantia euangelii generavit. **I**sti sunt filii qui docente iacobo verbum eternum dei filium in situ humane nature in orto virginalis uteri potens saluare animas in mansuetudine susceperunt. **I**sti sunt illi sancte regule professores. que euangelico fundatur eloquio. vite christi roboratur exemplo. fundatorum militantis ecclesie apostolorum eius sermonibus actibusque firmatur. **H**ec est apud deum et patrem mundam et immaculatam religio: que descendens a patre luminum. per eius filium exemplariter et verbaliter apostolis

tradita. et demū per sp̄m sc̄m b̄to fr̄nascō
7 eū sequētibus inspirata. tota in se quasi
continet testimoniū trinitatis. **H**ec est
cui attestante paulo. nemo de cetero debet esse
molestus. quia x̄ps passionis sue signata
bus confirmavit. volens institutore ip̄i
passionis sue signis notabiliter insigniri.
Sed nec sic contra ip̄os fr̄es minores et
regulā hostis antiqui cessavit astucia.
quin potius contra eos intens sup̄seminare
zizaniā. interdū emulatores agitato
iuidia. iracundia. 7 indiscreta iusticia cō
citavit; mordentes fr̄es. 7 ip̄oz regulam
quasi illicitā inobservabilem 7 discrimi
nosam caninis latratibus lacerantes. nō
attendentes hanc regulā ut predicat̄ preceptis
ac monitis salutaribus institutā. aplicis
observacōibus roboratā. per plures roma
nos pontifices approbatā. ac etiā p̄ sedem
aplicam confirmatā. tot diuinis testimoniis
cōmunitā. que credibilia facta sūt nimis.
in tot sanctis viris. in observacōe huius re

Declaratio Dni.

gule agentibus 7 fimentab⁹ dies suos.
quoz nonullos scoz cathalogo sedes eade
ex eoz vita 7 miraculis fecit ascribi. ac no
uissime quasi dieb⁹ istis p pie meorie gre
gorii papa decimū predecessore nostrū
approbatā esse ex euidenti utilitate qua
de ipa consequit^r vniuersalis ealia. i gene
rali lugdunensi concilio declaratū. **N**ec
nos min⁹ attendim⁹ ymo profundius
cogitam⁹. sicut pensare debet subtilius ce
teri catholice fidei professores. qd ipe deus
ordme predictū 7 ei⁹ obseruatores inspici
ens. sic eos ab insurgentibus in ipos ran
coribus salutari subsidio preseruauit.
qd nec ipos fluctus cepestuosus allisit. nec
āmos in ordme ipō degencū cōsternauit.
quin pot⁹ in vigore regulari cōcrescunt.
et amplientur in suoz obseruacia māda
toz. **V**erū tamen ut ordo predictus qui
buslibet precisis anfractibus. distincta et
pura vigeat claritate. sicut frēs eiusdem
ordms nuper in generali caplo cōgregati

Nicolaus pp̄e tertij

36

proiuderant. dilectis filijs generali. ⁊ non
nullis alijs prouincialib⁹ eiusdē ordinis mi
nistris / qui in caplo ip̄o cōuenerāt / in nr̄a
p̄nca constitutis. cū ad plenā obseruacōm
eiusdē regule / i vigore sp̄is eoz feruere no
scatur intencio. visū est nobis mordacib⁹
huiusmōi / vias mordendi precludere. ali
qua que in ip̄a regula videri poterāt dubia
declarare / nonnulla p̄ p̄decessores nr̄os etiā
declarata pleniori claritate differere. in ali
quib⁹ etiā regulā ip̄am cōtingentib⁹ / puri
tati eozūdem conscie prouidere. **N**os autē
qui a teneris annis ad ordinē ip̄m affectus
nr̄os erexim⁹. in illis succrescendo / cū ali
quibus eiusdē cōfessoris socijs / quib⁹ eius
vita ⁊ cōuersacō nota erat. sup ip̄a regula
⁊ sc̄ta ip̄i b̄ti francisci intencione / frequēti
collacōe tractauim⁹. et tandē cardinalis ac
postmodū eiusdē ord̄is p̄ predictā sedē guber
nator protector ⁊ cōrector effecti. cōdicōnes
predicti ord̄is ex imminente nob̄ cura palpau
im⁹. in apostolatus officio / tam de pia in

Declaratio dñi

tenaone confessoris predicti, q̄ de his que
regulā ip̄am et eius obseruanciam
contingūt, ex predictis longa etiā experientia
informati, nostros ad ordinē prefatū tōuer-
tim⁹ cogitatus. et tam ea que per eosdem
predecessores approbata ⁊ declarata esse no-
scūtur. q̄ etiā ip̄am regulā et eā contm-
gencia, maturitate plena discussim⁹. nō-
nulla in p̄nti serie statuim⁹. declarauim⁹.
cetera⁹ approbauim⁹. approbata firmam⁹.
edidimus. ⁊ concessimus. plura etiā ordi-
nando seriosius ⁊ clarius. que in infra-
scriptis articulis plenius exprimuntur.
In primis q̄ sicut intellexim⁹ ab aliq̄bus
hesitatur. an fr̄es eiusdem ordinis tam ad
consilia q̄ ad precepta euangelij teneant⁹.
tū q̄ in regule p̄dicte p̄ncipio continetur.
regula ⁊ vita minorū fr̄m hec ē. scilicet
dñm nr̄i ih̄u xp̄i sc̄m euageliū obseruare.
uuedo in obia sine p̄prio. et in castitate.
tū ex eo q̄ in eadē regula continet⁹ sic.
finito vō āno p̄bacois recipiant⁹ ad obiaz

37

Nicolai terci

promittentes vitā istā semp ⁊ regulā ob-
seruare. tū etiā qz in fine ipsius regule cō-
tinent^r hec uerba. paupertatē ⁊ hūilitatē
ac sc̄m euāgelii dñi nr̄i ihu xpi qd̄ firmi-
ter p̄missim⁹ obseruem⁹. licet felix re-
cordacōis gregorius papa nonus p̄decessor
nr̄ hūc articulū ⁊ nonullos alios eiusdē
regule declarauerit. qz tñ ei⁹ declaracō p̄t
aliquoz insurgenciū in fr̄es ⁊ regulam
mordaces insultus. ⁊ multoz postea emer-
genciū casuū considerandos euentus. in
aliqb⁹ obscura. in aliqb⁹ semiplena. ⁊ in
multis etiā cōtētis in ipsa regula insuffi-
ciens videbatur. nos obscuritatē ac insuffi-
cienciā huiusmōi perfecte interpretacōis
amouere volentes. ⁊ cuiuslibet ambi-
guitatis scrupulū in eisdem. de singuloz
mentibus plenioris exposicōis certitudine
amputare. dicim⁹ qz cū in p̄ncipio regle
nō absolute. sed cū quadā modificacōe uel
determinacōe. seu specificacōe ponat^r regula
⁊ vita nr̄oz sc̄m hec ē. scilicet dñi nr̄i ihu

Declaratio dñi

xpi sc̄m euangeliū obseruare. viuēdo in
ob̄ia. sine p̄p̄o ⁊ in castitate. que tria eadem
regula multū arte prosequit̄. et nichilomin⁹
nonnulla subnectit p̄cipiendo prohibendo. cō-
sulendo. monendo. hortando. ⁊ sub alijs v̄bis
ad aliquē modoz reducibilibus predictoz.
de intencione regule liquere valeat ap̄era.
ut illud qd̄ in professione quasi absolute sub-
necti videtur. p̄mittentes vitā istā et regulā
semp̄ obseruare. et qd̄ in fine subiūgitur. et sc̄m
euangeliū dñi nr̄i ihu xpi qd̄ firmit̄ p̄missim⁹
obseruem⁹. totū ad ip̄i⁹ regule modificatū
ul' determinatū seu specificatū p̄ncipiū redu-
catur. videlicet ad obseruaciā euangeliū ut predi-
catur per ip̄am regulā in illis tribus modifi-
catam ul' determinatam. seu specificatā. cū nō
sit verisimile ip̄m sc̄m verbū ab ip̄o semel cū
quādā modificacōe ul' determinacōe seu specifi-
cacōe prolātū. licet quasi suamictorie repe-
titū. voluisse in sui repetitōe data sibi p̄ eū
modificacōe ul' determinacōe seu specificacōe
sine certa causa carere. et utriusqz iuris

argumenta nos doceant. ea que in principio
ad medium et ad finem. illa vero que in medio
ad finem atque principium. et que in fine ad utrumque
vel eorum alterum sepe referri. Et dato quod abso-
lute diceretur omnino. promitto semper euange-
lium observare. nisi professor huiusmodi in-
tenderet se ad omnium consiliorum observantiam
obligare quod vix aut nunquam posset ad litteram
observare. propter quod talis promissio illaqueare
proficientis animum videretur. clare videtur pro-
missione huiusmodi ad alium intellectum absque
intentione promittentis non debet perstringi.
nisi ut observantia euangelii sit sicut tradita
reperitur a christo. videlicet quod precepta ut precepta.
et consilia ut consilia a promittentibus obser-
ventur. Quod intellectum etiam in eisdem verbis
habuisse idem beatus franciscus. in serie sui
processus in regula patenter ostendit. cum ali-
qua euangelica consilia sub verbis monitionis
exhortationis et consilii indicat. nonnulla vero
sub prohibitione ac verbo precepti. propter quod patet
quod non fuit loquentis intentio. quod fratres ex profes-

Declaratio dñi ~

sione huius regule ad oia consilia sicut
ad precepta euangelica tenerentur. sed solu
ad illa consilia que in eadem regula precep-
torie ul' inhibitorie seu sub uerbis equi-
lenabus sunt expressa. Unde nos ad fratres
eiusdem ordinis conscias plenarie serenand-
as. declaramus. quod ex professione eiusdem
regule fratres ipsi ad ea tantum euangelica obserua-
da consilia sunt astricti. que in ipsa regula pre-
ceptorie ul' inhibitorie. seu sub uerbis equi-
pollentibus exprimitur. Ad nonnulla uero
alia per euangelium data consilia. eo magis se-
cundum exigentiam sui status tenentur plus
quam ceteri christiani. quo per statum perfectionis
que per professionem huiusmodi assumpserunt.
se obtulerunt holocaustum domino medullatum.
per contemptum omnium mundanorum. Ad oia
autem que in ipsa regula continentur tam pre-
cepta quam consilia quam cetera ex voto professionis
huiusmodi non aliter tenentur quam eo modo quo
in regula ipsa traduntur. ut scilicet teneantur
ad eorum obseruacionem. que in eadem regula ipsis

sub uerbis obligatorijs indicatur. Ceterorum
uero obseruaciam que sub uerbis monitori-
is et hortatorijs et instructorijs seu qui-
buscunq; alijs continentur. eatenus magis
condecet de bono et equo eos prosequi. quo
imitatores tanti patris effecti. christi sem-
itas arcaus elegerunt.

Articulus de Paup
Porro cum regula ipsa expresse
contineat. quod fratres nichil sibi approprient.
nec domum nec locum nec aliquam rem. sitque de-
claratum per eundem predecessorem nostrum gregorium
nonum et nonnullos alios. hoc seruari debe-
tam in speciali etiam in communi. quia sic
artam abdicacionem uenenosis obtreccionibus
aliquorum insensata deprauauit astucia. ne
fratrum eorundem perfectionis claritas. talium
imperitis sermonibus laceretur. dicimus
quod abdicacio proprietatis huiusmodi omnium
rerum tam in speciali etiam in communi propter
deum. meritoria est et sancta. quia et christus uiam
perfectionis ostendens. uerbo docuit. et exem-
plo firmauit. quiaque primi fundatores nostri

Declaratio dñi

tantis ecclesie prout ab ipso fonte hause-
rant in volentes perfecte viuere per doctri-
ne ac vite iporum alios diriuarunt. Nec
his quisquam putet obsistere. quod interdum dia-
tur christum loculos habuisse. Nam sic ipse
christus cuius perfecta sunt opera in suis actibus
viam perfectionis exercuit. quod interdum in-
firmorum imperfectionibus condescendens. et
viam perfectionis extolleret. et imperfectorum infir-
mas semitas non damnaret. Sic infir-
morum personam christus suscepit in loculis.
sic et in nonnullis aliis infirma carnis
assumens. prout euangelica testatur historia.
non tantum carne sed etiam mente condescendit
infirmis. Sic enim humanam naturam assump-
sit. quod in suis operibus perfectus existens.
in nostris factus humilis. in propriis
permansit excelsus. Sic et summe carita-
tis dignatione adactus quosdam nostre imper-
fectioni conformes induatur. quod a summe
perfectionis rectitudine non curuatur. Egit
namque christus et docuit perfectionis opera. egit et

Nicolai
tercij.

40

infirma. sicut interdū in fuga patet et lo-
culus. sed utriq; perfecte perfectus existēs.
ut perfectis ⁊ imperfectis se viā salutis ostē-
deret. qui utrosq; saluare venerat. qui
tandem mori voluit pro utrisq;. **N**ec
quisq; ex his insurgat erronee. q; taliter
ppter deū proprietate om̄i abdicantes.
tanq; homicide sui ul' temptatores dei. vi-
uendi discrimini se cōmittant. Sic enī
seipos cōmittūt diuine prouidencie in viuē-
do. ut viam nō contempnant prouisionis
hūane. quin ul' de his que offerūt liberali-
ter. uel de his que mendicant hūiliter. uel
de his que conquirūt per laboriciū. susten-
tentur. qui triplex viuēdi modus in regu-
la prouidetur expresse. **P**rofecto si iuxta
promissū saluatoris nūq; deficiet fides ec-
clesie. per consequēs nec opa misericordie
subtrahentur. ex quo cristi pauperibus
ōis vacio diffidencie cuiuslibet videtur es-
se sublata. **E**t quidē ubi qd' nō est aliqua-
ten⁹ presumendū. hec cūcta deficerēt. sicut

nec ceteris sic nec ipis fratribus iure poli in
extreme necessitatis articulo / ad prouidendum
sustentationi nature / via omnibus extrema
necessitate detentis concessa precluditur.
cum ab omni lege extrema necessitas sit
excepta. **N**on autem talis abdicatio proprie-
tatis omnimode renunciatione usus re-
rum cuiusque videatur inducere. Nam cum in
rebus temporalibus sit considerare preci-
puum. proprietatem. possessionem. usufructum.
ius utendi. et simplicem facti usum. et ulti-
mo tanquam necessario egeat / licet primis
carere possit vita mortalium. nulla proorsus
potest esse professio / que a se usum necessarie
sustentationis excludat. Verum eodem tenore fuit
ei professio / que sponte deuouit christum
pauperem in tanta paupertate sectari. omnem
abdicare dominium. et rerum sibi concessarum
necessario usu fore contentum. **N**ec per hoc
quod proprietatem usum / et rei cuiusque domi-
nium a se abdicasse videtur. simpliciter usum
omnis rei renunciatum esse conuincatur. qui

41
Nicolaus tertius

meus usus non iuris sed facti tantummodo
nomen habens. quod facti est tantum. in utro-
do prebet utentibus nichil iuris. quin-
imo necessariarum rerum tam ad vite susten-
tationem quam ad officiorum suorum status execu-
tionem. excepto quod de pecunia infra subiungit.
moderatus usus secundum eorum regulam et veri-
tatem omnimodam concessus est fratribus / qui-
bus rebus freres licite uti possunt / durante
concedentis licencia. et iuxta quod in preter-
serie continetur. **¶** Nec his obviare di-
noscat. quod civilis providentia in huma-
nis rebus humane constituit. videlicet
non posse usum vel usufructum a domino per-
petuo separari. que ne dominum dominis
semper abscedente usu redderet inutile. tem-
poralem utilitatem tantum in constituendo
prospiciens / ista decrevit. Retentio namque
domini talium rerum cum concessione usus fa-
cta pauperibus / non est infructuosa domino cum sit
meritoria ad eterna. et professionem pau-
perum opportuna. que tanto sibi censetur uti

Declamatio dñi.

lior. quato comutat temporalia pro eter-
nis. **¶** Profecto no fuit confessoris xpi
regulam instituentis intencio. quimymo
contrariu in ipa conscripsit. contrariu
vivedo servavit. cu et ipse temporalibus
ad necessitate usus fuerit. et in plurib⁹
locis in regula usu talem licere fribus
manifestet. **¶** Dicit naqz in regla qz cleri-
ci faciant diuinu officiu. ex quo habere
poterut breuiaria. ex hoc patent in sinu-
ans qz frēs sui habituri essent usu bre-
uiarij. ⁊ libroz. qui sint ad diuinu
officiu oportum. **¶** In alio quoqz capitulo
dicit qz m̄stri ⁊ custodes pro necessitati-
bus infirmoz ⁊ alijs fribus induendis.
per amicos spūales sollicita cura gerant
scdm loca ⁊ tempa. ⁊ frigidis regiones. si-
cut necessitati viderit expedire. **¶** Illi ecā
exhortans frēs per congruu laboris exer-
ciciu ad otu evitandu. dicit qz de mercede
laboris pro se ⁊ suis fribus corpis necessaria
reapiant. **¶** In alio quoqz capitulo cotinet⁹

42

Nicolai ppe terci

q̄ fr̄es vadunt pro eleōsina cōfident. Ha-
betur etiā in eadem reglā. q̄ in predicacōe
quā faciūt fr̄es / sint examinata ⁊ casta eoz
eloquia. ad utilitatē ⁊ edificacōm ppli. an-
nūciando eis vicia ⁊ vtutes / penā ⁊ glām.
Sed constans est / q̄ hec supponūt scien-
ciam. sciencia requirit studiū. exercitiū vō
studij cōuenienter haberi nō potest sine
usu libroz. ex quibus oībus satis claret
ex reglā. ad victū. uestitū. diuinū cultū.
⁊ sapienciale studiū. necessariarū verū usū
fr̄ibus esse concessū. **P**atet itaq̄ sane in-
telligentib⁹ ex predictis. regulā quo ad ab-
dicacōm hui⁹ mōi. nō solū obseruabilem.
possibile ⁊ licitam. sed etiā meritoriā ⁊ per-
fectā. ⁊ eo magis meritoriā. quo per ipsam
p̄fessores ipi⁹ magis a tēporalib⁹ p̄p̄t̄ deū
sicut p̄dicat⁹ elongant⁹. **A**d hec cū fr̄es
ipi⁹ nichil sibi in speciali acquirere / ul' eoz or-
dim possint etiā in cōmuni. et cū aliquid
ip̄is p̄p̄t̄ deū offertur. concedit⁹. ul' donat⁹.
ea si seais nō exp̄mat offerentis concedētis

Declaratio dñi

ul' donantis verissimiliter fuisse credi-
tur intencio. ut rem hui' mōi oblatam
concessam. ul' donatā. perfecte concedat.
donet et offerat. a se abdicet. ac in alios
transfere cupiat ppe' deū. nec sit psona
in quā loco dei congruenci' hui' modi
rei dominū transferat' qñ sedes p̄fata.
uel psona romani pontificis. cristi vica-
rii. qui pater est om̄. ⁊ fr̄m m̄oz in
chilom̄' specialis. ne taliū rez sub in-
certo videat' esse dominū. cū p̄i filius.
suo modo seruus dño. ⁊ monachus mona-
sterio. res sibi oblatas concessas ul' donatas
acquirant. om̄ uensiliū ⁊ libroz. ac
eoz mobiliū presenciū ⁊ futuroz. que
et quoz usū facti salis ordm̄ ul' fr̄ibus
licet h̄re. p̄rietate ⁊ dominū / qd' eam
felix recordacōis innocencius ip̄a c̄rtus
p̄decessor n̄r fecisse d̄mosatur. in nos et
romana eccl̄siā apl̄ica aucte recipimus.
et ad nos ⁊ ip̄am eccl̄iam plene ⁊ libere
pertinere / hac p̄nti q̄stitutōe in p̄petuū

~ Nicolai ⁱⁿ ~~terc~~ ^{terc} ~

valitura sanctimus. **P**reterea loca em-
 pta de elemosinis diuersis & oblata seu cō-
 cessa frībus. sub quacūq; forma verborū. li-
 cet frēs sibi cauere debeant. q̄ in huiusmodi
 verbis statui suo in competentiā nō utant̄.
 a diuersis seu pro indiuiso possidentibus.
 seu certas partes in ip̄is locis hñcibus. in
 quibus ip̄i possidentes pro indiuiso seu cer-
 tas ptes hñtes. nichil sibi i oblatōe seu con-
 cessione huiusmodi reseruarunt. similiter
 in ius & dominū ac proprietate nrām et ec-
 clesie p̄dicte eadem auctē suscipimus.

Loca vō seu domos pro habitacōe fratru a
 singulari ul' collegio ip̄is frībus ex integro
 concedenda. seu etiā offerenda. si talia de
 volūtate conferentis frēs in habitare con-
 tingerit. perseverante tantū volūtate cōce-
 dentis in habitent. ac illa libere. preter
 eccliam & oratoria ad eccliam destinata.
 et cimiteriū. que tam presencā q̄ futu-
 ra in ius & proprietate nrām & p̄dicte ro-
 mane ecclie. simili modo & auctē recipi-

Declaracio dñi

mus. mutata concedentis voluntate ac ipis
fratribus patefacta dimittant. in quorum lo-
corum domino seu proprietate nichil nobis uel p-
fate romane ecclesie retinemus omnino. nisi
ea specialiter de nobis seu ipsius romane ecclesie
recipiantur assensu. Et si in eisdem locis re-
seruauerit sibi dominium in concedendo conce-
dens. propter inhabitacionem fratrum tale dominium
in ius ecclesie sepe dicte non transeat. sed potius
plene libere remaneat concedenti.

Insuper nec utensilia nec alia quorum usum ad
necessitatem et officiorum sui status executionem.
non enim omnium rerum usum habere debet ut dictum est
ad ullam superfluitatem. diuicias seu copiam
que deroget paupertati. uel thesaurificationem.
uel eo animo ut ea distrahat siue vendant.
reapiant. nec sub colore prouidentie in fu-
turo. nec alia occasione. quum in ymo in omnibus
appareat in eis quo ad dominium omnimoda
abdicatione. et in usu necessitas. Nec autem
secundum exigentiam personarum et locorum ministrum
et custodes simul et separati in suis am-

44
~ Nicolai ipse terci ~

institucionibus et custodijs cum discretione disponant. cum de talibus interdum personarum qualitas. temporum varietas. locorum condicio. et nonnullae aliae circumstantiae. plus minusve ac aliter provideri requirant. **I**sta tamen sic faciant. quae semper in eis et eorum actibus paupertas sancta reluceat. prout ipsis in eorum regula inveniuntur in dicta. **C**eterum cum in eadem regula sit sub precepti distinctione prohibitum. ne fratres recipiant per se vel per alios denarios vel pecuniam. ullo modo. idque fratres in perpetuum servare cupiant. et velut iunctum necesse habeant adimplere. ne ipsorum puritas in observacione huiusmodi precepti maculetur in aliquo. vel fratrum conscientiae aliquibus aculeis stimulentur. articulum istum prope detrahendum morsus profundius quam nostri predecessores fecerint assumentes. ac ipsum clarioribus determinacionibus prosecuentes. dicimus in primis. quod fratres ipsi a mutuis contrahendis abstineant. cum eis mutuum contrahere ipsorum statu considerato non liceat. **P**ossint tamen

~ Declaratio dñi ~

ip̄i pro satisfactione pro eorū necessitati-
bus faciendā. que pro tempe occurrerint.
cessantibus elemosinis. de quibus satis-
fieri comode tūc nō posset. citra cuiuslibet
obligatiōis v̄nculū dicere. q̄ per elemo-
sinas ⁊ alios amicos fr̄m ad solutiōne
huiusmōi faciendā. incendūt fideliter la-
borare. **Q**uo casu procuret̄ a fr̄ibus.
q̄ ille qui dabit elemosinā. per se ul' per
aliū nō notandū ab ip̄is si fieri poterit.
sed pot̄ ab eo iuxta suū b̄nplacitū assu-
mendū. huiusmōi satisfactione faciat
in totū ul' in partē. prout sibi dñs inspi-
rabit. **S**i tñ hoc ip̄e nollet facere uel
nō posset. ul' q̄ recessus eius imineat.
aut quia quibus hoc velit cōmittere
noticiā nō habet fidelium personarū. seu
quacūq; alia occasione uel causa. deda-
rimus ⁊ dicim⁹. q̄ in nullo puritas re-
gule infringit̄. aut quomodolibet ip̄i
observatiōe maculat̄. si fr̄es ip̄i alicui⁹
ul' aliquorū sibi curent dare noticiam.

45
Nicolai spe tercij

uel aliquē seu aliquos nōiare aut etiā
presentare. cui ul' quib' si elemosinā faci-
enti placuerit. cōmitti possit executio pre-
dictoz. ac ipi' habeat assensus. sup sub-
rogacōibus infrascriptis. ita tñ q' penes
ipm dante dominio ppetate ac possessioē
ipi' pecunie cū libera p'tate reuocandi sibi
pecuniā ipam semp. usq' ad cōuersionem
ipi' in rem deputatam. plene libere ac mee-
gre remanentibus. **I**n ipa pecunia nichil
omnino frēs iuris habeant. nec adimin-
stracionē seu dispensacōm. nec contra per-
sonā nōiatam ab eis ul' nō nōiatā. cui' cuiq'
condicōis existeret. in iudicio ul' extra.
actionē prosecucōm. aut aliqd' aliud ius
habeat. qualitercūq' persona p'dicta in cō-
missione hui' mōi se haberet. **L**iceat
tñ frīb' suas necessitates insinuare ac
specificare ul' exponē persone p'dicte. ac
etiā rogare q' soluat. **P**ossūt etiā perso-
nā eandem exhortari ac inducere. q' fide-
liter in re cōmissa se habeat. et aīe sue

Declaratio dñi

saluti in commissa sibi executione provideat.
ita tamen quod ab omni eiusdem pecunie
administratione seu dispensatione. et contra per-
sonam predictam actione seu prosecutione ut
predictum est. fratres abstineant omni modo.
Si vero persona huiusmodi nominatam vel non
nominatam a fratribus quomodo per se possit exe-
qui quod predicatur. contigerit per absentiam.
infirmum. voluntatem. seu locorum distan-
ciam. ad que ipse nollet accedere. in quibus
esset solutio seu satisfactio facienda. vel
occasione alia prepediri. liceat fratribus cum
conscientie puritate. quantum ad unam aliam
personam subrogandam ad premissa in-
nominando et aliis. si ad primum dante non pos-
sint vel nolint hanc recurrere. cum ista persona
facere. sicut supra proxime declaravimus
eis licere cum prima. **Q**uare enim personarum
ministerium per viam subrogationis ut dictum
est. communis et generaliter videtur posse
in predictorum executione sufficere. cum predicta
satisfactio presumatur posse celeriter ex-

46
Nicolai pp̄. terti

pediri. Si tamen interdum propter locorum distan-
ciam / in quibus esset satisfactio facienda.
et conditiones seu circumstantias alias / ca-
sus emergeret. in quo videretur plurius per-
sonarum subrogandarum ministerium oportunitatem.
liceat ipsis scribis in hoc casu iuxta nego-
cii qualitate seruato modo predicto. plures
personas assumere. nominare seu presentare.
ad istud ministerium exequendum. ¶ Et quod o-
portet et expedire fratri necessitatibus non so-
lum illis. pro quibus iam esset solutio seu sa-
tisfactio facienda. ut supra proxime dictum
est. sed etiam imminentibus. siue tales ne-
cessitates ingruentes imineant. que bre-
ui tempore expediri valeant. siue tales licet
paucis comparatiue. quarum prouisio neces-
sario tractum habet. ut in libris scriben-
dis. ecclesiis seu edificijs ad usum habita-
tionis ipsorum construendis. libris et panibus
in locis remotis emendis. et alijs simi-
libus. si qua occurrerint. cum modera-
tione predicto salubriter prouideri. sic

Declaracio dñi

in istis necessitatibus clare distinguimus. sic
in eis fr̄es posse tute & sana conscia proce-
dere declaramus. videlicet in ingruenti uel
imnenti necessitate que breui tpe. ul' que
interdū ex aliquibus circūstanciis nō sic bre-
ui. ut supra in proximo casu dictū est ua-
leat expediri. tam quo ad dante elemosinā
q̄ quo ad noiatū. ul' substitutū. in oibus
et per oia. sicut in articulo solucōis pro-
necessitatibus preteritis faciende. supra
proxime declarauimus procedatur.

In ea vō necessitate quātūcūq; presena
liter ingruenti. que tamē ex qualitate
sui ut predicat^r tractū tempis habet an-
nexū. q̄ in eo casu verisimile est q̄ tū
racōe distancie locoz. que expedicione
necessitatis ip̄i ex sui condicōe requi-
reret. tum etiā circūstanciāz ip̄i ne-
cessitatis racōe pensata. frequenter ca-
sus acciderent. in quibus ad expedicione
necessitatis hui⁹ mōi oporteret q̄ per
diuersas manus et personas trāsiret

pecunia necessitati huiusmodi deputata. quare omnium personarum impossibile quasi esset. dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem. seu etiam substitutum ab eo. et tertium etiam ab ipso substituto. si casus talis accideret. postea subrogatum huiusmodi noticiam. declaramus et dicimus. quod in hoc articulo preter dictos duos modos. in necessitatibus preteritis et ingruentibus. que possent breui tempore. vel interdum non breui ut supra exprimitur expediri. ut predictimus observandos. ad conservandam ipsius regule ac professorum eius omnimodam puritatem. quod si preterito sit elemosine huiusmodi elargitor. vel eius nuncius qui possit hoc facere. expresse illi predicantur a fratribus. quod sibi placeat. ut domino talis pecunie cum libera potestate revocandi sibi pecuniam ipsam. penes ipsum semper usque ad conversionem ipsius in rem deputatam libere remanente. ut in aliis duobus casibus superius dictum est. per quocumque manum pecunia seu elemosina ipsa tractetur. siue

Declaracio dñi

personas ab eo ul' a fratribus noiatas. totū
suo consensu volūtate ⁊ auctē procedat.
¶ Quo assensū suū prebente predictis.
secure frēs re empta ul' acquisita de illa
pecunia per quēcūq; iuxta modū ānotatū
superi⁹. uti possūt. **¶** Ad maiore autē
p̄dictoz om̄ claritatem. hac in p̄petuū
valitura prouisionis serie declaram⁹. q̄
frēs prefatis modis ut p̄dictat⁹ circa pecu-
niā. in supportandis eoz preteritis ⁊ in-
gruentibus necessitatib⁹ obseruatis. nō
intelligūt⁹ nec dici possūt per se ul' p̄ me-
positam p̄sonā pecuniā recipere contra regu-
lam. ul' professionis sui ordinis puritatē.
cū manifeste pateat ex p̄missis. ipos fra-
tres nō solū a receptōe. p̄petate. dominio.
siue usu ipi⁹ pecunie. verū etiā a contracta-
tione qualibet ipi⁹. ⁊ ab ea penitus alie-
nos. **¶** In eo vō casu. qm̄ anteq̄ ipa pecunia
in licitū rei habende ul' utende cōmerciū
sit cōuersa. cōcedentē pecuniā mori contra-
gerit. si cōcedens in cōcedendo dixerit uel

48
Nicolai tercij

expresserit q̄ persona deputata pecuniā
ip̄am in necessariū usū frat̄rū expenderet.
quicquid de ip̄o cōcedente viuendo ul' mo-
riendo contigerit. siue concedēs hui' mōi
heredem reliquerit siue nō. possint fr̄es
ad p̄sonā deputatā. nō obstante cōcedentis
morte. ul' heredis contradictione. pro illa
pecuniā expendenda recurrere. sicut poterant
ad ip̄m concedentem. ¶ Quia vō purita-
te ip̄ius ordinis. in tima cordis affectiōe
zelamus. cū in predictis casibus ad deter-
minatā necessitate ut p̄dicat̄ per aliquē
pecuniā concedi contigerit. concedens pecu-
niam rogari possit a fr̄ib'. q̄ si quod de
ip̄a pecunia habita necessitate determinata
supererit. consenciat ip̄e concedens. q̄ resi-
duū prefate pecunie in res alias seu pro
alijs ip̄oz fr̄m q̄ predictis necessitatibus.
ip̄m cōuertatur. ¶ Quo nō con-
senciente predictis. ip̄m residuū si quod fuerit. re-
stituatur eidem. Caueant tñ fr̄es. q̄ sollici-
te se coaptent. ut nō plus sciēt' concedi cō-

Declaratio dñi

sentiant. q̄ verisimiliter estimari pos-
sit rem necessariā pro qua pecūia ip̄a cō-
ceditur valituram. **E**t q̄ in predicta
seriosa exposicōe a dante ul' recipiente de-
facili posset errari. ut clarius utilitati
dantiū. puritati ordinis. simplicitati a-
liquoz simpliciu. ⁊ saluti aīaz hinc ⁊
inde securi⁹ consulatur. intellectū illū
qui satis in hoc casu a sane intelligente per-
cipit? presentis hac in eternū valitūre cō-
stitucōis serie lucidam⁹. volentes illū ad
cōmuniē deducā noticiam. videlicet q̄ semp
pecunia q̄ fr̄ibus ip̄is mittit⁹ ul' offertur.
nisi expresse per mittentē ul' offerentē ali-
ud exprimat⁹. predictis modis prorsus ob-
lata intelligatur et missa. **N**on enī veri-
simile est aliquē elemosine sue sine expres-
sione. modū illū velle prefigere. per quem
⁊ donas merito. ul' illi quoz necessita-
tibus intendit p̄ donū hui⁹ mōi providere
ul' effectū dom. ul' sue cōscie puritate frau-
dentur. **I**dem q̄ fr̄ibus ip̄is inter

dū in ultimis volūtatib⁹ sub diuersis
modis nōnulla legant⁹ nec expresse quid
de his agendū sit. in regula ul' pdecessoz
nrōz declaracoib⁹ continet⁹. ne in ipis
dubitari contingat in posterū. prouidēdo
legantib⁹. ⁊ fr̄m consciencijs precauendo.
declaram⁹ ordinam⁹. ⁊ dicim⁹. qd si testa-
tor modū scdm que fr̄ibus eoz cōdicione
inspecta. reape nō liceret. exprimat i legādo.
ut si legaret fr̄ibus vineā ul' agrū ad ex-
colendū. domū ad locandū. ul' filia verba
in similib⁹ proferret. aut modos similes
in relinquēdo seruaret. a tali legato ⁊ ei⁹
receptōe per omiē modū fr̄es abstineant

Si vō modū licitū fr̄ib⁹ in legando testator
expresserit. ut si diceret. lego pecuniā pro
fratru necessitatib⁹ expendendā. ul' domū
agrū. vineā ⁊ similia ad hoc ut per certā
personā ul' psonas ydoneas distrahant⁹.
⁊ pecunia de rebus ipis accepta. in edificia
ul' alia fr̄m necessaria cōuertat⁹. aut in le-
gādo similib⁹ modis ul' verbis utatur.

Declaratio dñi.

in hoc casu illud in omnibus et per omnia. consi-
deratis eorum necessitatibus et moderamentibus
supradictis. quantum ad fratres observari de-
terminimus. quod per nos est superius in con-
cessis pecuniariis elemosinis declaratum.

Ad que legata soluenda tam heredes testa-
torum quam executores se liberales exhibeant.
quam prelati et etiam seculares. quibus de iure vel
de consuetudine provisio ista competeret. cum
expedierit se ex officio suo promptos exhibe-
ant. ad pias voluntates deficientium adimple-
das. **N**am et nos etiam per modos licitos et
secundum regulam congruos intendimus providere.
quod nec pia defunctorum destituantur intentio. et
heredum cupiditas legitimis iactibus feriat.
ac ipsi fratres pauperes oportunitatis auxiliis non
fraudentur. **S**i vero fratribus ipsis generaliter ali-
quid absque modi expressione legatur. hoc
in legato sic indeterminate relicto. in omnibus
et per omnia intelligi ac servari volumus. et
in perpetuum prenti constitutione iubemus. quod
supra in pecunia seu elemosina fratribus in deter-

50
Nicolai ~~ordinum~~ ~~terren~~

minante oblata ul' missa. volumus et expres-
simus observari. videlicet ut sub modo licito
fratribus intelligatur esse relictum. ita quod nec
legimus merito. nec fratres ipsi effectu relictum
fraudentur. **¶** Quia vero dominum librorum
ac aliorum mobilium quibus tam ordo quam fratres ut-
untur que tamen non sunt dominii aliorum. ad prefa-
tam etiam specialiter spectare demonstratur. que
libros et mobilia interdum contingit seu expe-
dit vendi. seu etiam commutari. secundum utilitatem
et eorum conscientiam providere volentes. eadem
auctoritate concedimus. ut commutatio talium rerum in
casus res quarum usum fratribus licet habere. de generalis
et provincialis magistrorum in suis administrationi-
bus conjunctim ul' divisim auctoritate procedat.
quibus etiam de dispositione usus talium rerum con-
cedimus ordinare. **¶** Si vero res huiusmodi
estimato precio vendi contingat. cum fratribus
ipsis per se ul' alium pecuniam recipere regula pro-
hibente non liceat. ordinamus et volumus quod ta-
lis pecunia ul' precium recipiatur. et expendatur
in rem licitam. cuius usum licet fratribus habere.

Declaratio dñi

per procuratorē a prefata sede. ul' a cardi-
nali gubernacione per ipam sedem gerēt.
eidem ordini deputandū. iuxta modū in
superiorib' necessitatib' preteritis et in-
gruentibus ordinatū. **¶** De vilibus
aut mobilibus ul' parū valentib' licet
ex pñtia nrā concessione fribus pietatis
seu deuocōis mituiti. ul' pro alia hone-
sta et rōnabili causa. obtenta sup hoc pri'
superiorū suorū licentia. iuxta qd' inter
frēs in gñalib' ul' prouincialib' capitulis
tam de ipis rebus vilibus seu parū valen-
tibus. ⁊ eaz valore. q̄ prefata licentia.
scilicet a quib' ⁊ qualiter sit habenda
extiterit ordinatū. intra ⁊ extra ordinē
alijs clargiri. **¶** Licet aut contineat'
in regula. q' frēs hēant vnā tunicam cū
capucio. ⁊ alia sine capucio. ⁊ videri
possit illa fuisse instituentis intencio. q'
necessitate cessante. plurib' nō utantur.
Declaram'. q' possint frēs de licentia
mīstroꝝ ⁊ custodiū conuictim et diuisi.

57
Nicolai ppe tercij

in administracionibus sibi commissis cum eis videbitur pensatis necessitatibus et alijs circumstantiis. que secundum deum et regulam attendende videntur. ut pluribus. Nec per hoc videantur a regula deviare. cum etiam in ipsa dicatur expresse. quod ministri et custodes de infirmorum necessitatibus et fratribus induendis sollicitam curam gerant. secundum loca et tempora. et frigidis regionibus. **Finis articulus de paupertate.**

¶ Et quia regula predicta continet. quod de fratribus induendis et necessitatibus infirmorum ministri tantum et custodes sollicitam curam gerant. et dictio illa tamen. sic ministros et custodes in hac cura perstringere quod ab ea ceteros excludere prima facie videatur. quod tamen sollicite considerare nos convenit et tempus regule institute. quo fratres ipsi ad comparationem presentem numero pauci erant. et forsitan ministri et custodes videbantur tunc ad ista procuranda sufficere. ac nichil posse omnium multiplicacionis firmiter et moderni temporis qualitate. nec sit verisimile beati francisci institutum
= tutorem

Declaracio dñi

regule ul' ipis ministris ⁊ custodib⁹ impos-
sibilitatis iugū voluisse prefigere. ul' ex
ipius impossibilitatis consequēcia frēs
ipos suis necessitatibus uelle carere. con-
cedim⁹ q' ipi ministri ⁊ custodes possint per
alios hui⁹mōi cure sollicitudinē exercē.
Debent etiā et alii frēs curā hui⁹modi
que prefatis ministris ⁊ custodib⁹ prece-
pue incumbit ex regula. cū sibi ab illis
cōmissa fuerit gerere diligenter. **¶**
Continetur quoq' in regula. q' frēs
quibus dedit dñs grām laborandi. labo-
rent fideliter ⁊ deuote. ita q' excluso ocio
aie inimico. scē oꝛonis ⁊ deuocōis spm
nō extinguat. **¶** Quia vō ex verbo isto
frēs ipos de ociositate vite ⁊ de regule
transgressione improbe notare interdū
hacten⁹ aliqui sūt conati. nos morsus
hui⁹mōi nepharios repmentes. declara-
mus. q' cōsideratis uerbis p̄dictis. ⁊ forma
seu modo loquēdi. sub quib⁹ frēs ad hui⁹-
modi exercitiū inducūt. nō videt⁹ ea su-

52
Nicolaus ipse tercius

ipse instituentis intencio. q̄ vacantes stu-
dio. ul' diuinis officiis ⁊ m̄steriis exe-
quedis. manuali labori seu opacoī subi-
ceret. ul' ad hoc illos artaret. cū exemplo
cristi et multoz scōz patrū labor iste
spūalis tanto illi preponderet. quāto
que sūt aīe corp̄alibus preferūt. Ad
alios vō qui se in predictis spūalibus
operib' nō exercent. nisi tales alioz
fr̄m licitis seruiciis occupentur. ne ocio-
se viuāt. verba p̄dicta declaram' extendi.
nisi ⁊ tales tam excellentis ⁊ notabilis
contemplacoīs ⁊ oīom̄s existerent. q̄
merito ipse hoc nō essent a tanto bono et
pio exercicio subtrahendi. Fr̄s em̄ quā-
tumcūqz studio. ul' diuinis m̄steriis nō
vacantes. sed alioz fr̄m studio ul' alijs
diuinis officiis ⁊ m̄steriis vacancū ser-
uiciis inherentes. cū ip̄s eisdem quib'
seruūt sustentari merent'. quod a stru-
itur illa equa lege sanctitū. qua stren-
nuis ille pugnator dauid iuste decre-

Declaratio dñi

uit. videlicet q̄ descendentiū ad preliū
et remanentiū ad sac̄inas. porcio e-
quaretur. ¶ Verū q̄ expresse con-
tinetur in regula. q̄ fr̄es nō predicent
in ep̄atu alicui⁹ ep̄i. cū ab eo illis fuerit
contradictū. nos in hoc ⁊ deferentes re-
gule. ⁊ nichilom̄⁹ auctem aplice ple-
nitudinis conseruantes. dicim⁹ q̄ pre-
dictū verbū ad litterā sicut regula ip̄a
protulit obseruet⁹. nisi per sedē aplicam
circa hoc pro utilitate ppli cristiani sit
concessū ul' ordinatū aliud. ul' in poster⁹
concedat⁹ seu etiā ordinetur. ¶ Et q̄
in eodem regule caplo īmediate subiū-
gitur. q̄ nullus fr̄m pplō penitus au-
deat predicare. nisi a m̄stro gnali fuerit
examinat⁹ ⁊ etiā approbat⁹. ⁊ ab eo p̄dica-
tōis officiū sibi concessū. nos ⁊ statū pre-
teritū ip̄i⁹ ordinis in paucitate sui. ⁊ mo-
dernū in ampliato fr̄m numero. ac uti-
litatē aīaz ut condecet aduertentes. con-
cedim⁹ q̄ nedū generalis examinare ap-

Nicolai ipse tertijs.

probare predicaturos fr̄es in p̄lis. ac illis
concedere licentiā predicandi. quatenus per
sone idoneitate et p̄dicacōis officium licentia
ip̄a respiceret. prout in regula continetur.
verū etiā provincialiales m̄stri hoc possint
in caplis p̄vincialib⁹ cū diffinitorib⁹. quod
etiā hodie observari dicitur. et in f̄m̄ priuile
legis contineri. quia quidē licentiā prefa
ti m̄stri reuocare suspendere valeant et artare.
sicut et cū id eis videbitur expedire. **S**ed
cū in desiderijs nr̄is hoc geritur. ut ad dei
gl̄iam salus proficiat aīaz. ac dictus ordo
per quē iugiter ad amorē diuinū affectio
cristiane religionis accenditur. merito et
numero augetur. concedim⁹ et p̄nta statu
to firmam⁹. licere nō solū ḡniali. sed etiā
p̄vincialib⁹ m̄stris p̄sonas fugientes a se
culo in fr̄es recipere. que m̄stroꝝ p̄vincialiū
licentiā p̄ ip̄m ḡnalem sicut expediri vide
bit. possit artari. **V**icarij vō p̄vincialiū
m̄stroꝝ ex officio vicarie licentiā hanc
sibi nouerunt interdiciā. nisi p̄ m̄stros

Declaratio dñi.

eosdem quibus hoc posse committere vicariis
et alijs licere decernimus. hoc ipsis vicariis
specialiter committatur. **C**aveant tñ ipsi
pñciales. qd hoc nō indiscrete nō passim
sed sic considerate committant. sicqz illos qui
bus hoc committi contigerit. fidelibus cōsilijs
fulciant. qd oīa discrete procedant. **N**ec in
differenter omīs admittant ad ordinem.
sed illi tantū. quibus suffraganeis eis lit-
teratura ydoneitate. ul' alijs circūstancijs
possint uales esse ordinem. sibiqz per vite me-
ritū. et alijs proficere per exemplū. **I**n
super dubitantibus fratribus pñcti ordinis. an
pro eo qd in regula dicitur. ut decedente gñali
mistro. a pñcialibus ministris et custodibus in
caplo penthecostes fiat electio successoris.
omni custodiū multitudinē oporteat ad caplm
gñale cōuenire. an ut oīa cū maiori tran-
quillitate tractentur. sufficere possit. ut
aliqui de singulis pñcijs qui vocē hēant
alioz inter sint. taliter respondemus. ut sa-
lis singularū pñciarū custodes unū ex se

54
Nicolai pp̄e tertijs

constituat. que cum suo provinciali ministro per se
ipsis ad capitulum dirigant. voces autem vires suas
committentes eidem. Quod etiam cum constitue-
runt per seipos. statutum huiusmodi duximus ap-
probandum. Quod etiam idem predecessor noster gregorius
nonus. in casu huiusmodi dicitur respondisse.
Quemque quod continetur in regula supradicta.
quod fratres non ingrediantur monasteria monachorum
preter illos quibus a sede predicta concessa fuerit licen-
tia specialis. quia cum hoc de monasteriis pau-
perum monialium inclusatur. fratres hactenus atten-
tius intelligendum esse crediderit. cum earum se-
des prefata curam habeat speciale. et intellectus
huiusmodi per constitutionem quandam tempore date
regule vivente adhuc beato francisco per pro-
vinciales ministros fuisse creditur in generali capitulo
declaratus. item fratres certificari nichilominus
postularunt. an hoc de omnibus generaliter cum regula
nullum exapiat. an de solis monasteriis intelli-
gi debeat monialium predictorum. Nos utique generaliter
id esse prohibitum de quacumque cenobio mo-
nialium respondemus. Et nomine monasterii vo-

~ Declaratio dñi ~

lum⁹ claustrū domos ⁊ officinas interio-
res intelligi. pro eo q̄ ad alia loca ubi hoīes
seculares cōueniūt possūt frēs illi causa
p̄dicatōis ul' elemosine petende accedere.
quib⁹ id a superiorib⁹ suis. pro sua fuerit
maturitate ul' ydoneitate gressū. exceptis
semp̄ p̄dictarū monasterijs inclusarū. ad que
nulli datur accedendi facultas. sine sedis
eiusdem licentia speciali. **¶** Ad etiā ip̄m idem
p̄decessor n̄r ḡgori⁹ non⁹ in eo casu dicitur
respondisse. **¶** Ceterū sc̄e mēorie cōfessor
cristi franciscus mandasse dicitur circa ulti-
mū vite sue. cui⁹ mādatū dicitur testamen-
tū. q̄ verba ip̄i⁹ regule nō glosentur. et ut
verbis utamur eiusdem. q̄ sic ul' sic intelligi
debeant nō dicitur. adiciens q̄ frēs nullo mō
aliquas lr̄as ab aplicā sede petant. ⁊ alia
quedā mēserens. que nō possent sine multa
difficultate seruari. p̄t' qd' frēs hesitantes
an tenerentur ad obseruāciam testamenti p̄dicti.
dubitacōm hui⁹mōi p̄ eundē p̄decessorem ḡ-
goriū nonū petierūt de ip̄oz ḡsciencijs am-

ip̄i⁹ ✓

Nicolai pp̄. terti

moueri. Quia sicut asseritur. attendens
periculū aīaz. ⁊ difficultates quas pp̄ hoc
possent maure. dubitacōm de ip̄oz cordibus
ā mouēdo. dixit fr̄es ip̄os ad ip̄ius testamēti
obseruaciā nō teneri. qd̄ sine consensu fr̄m
⁊ maxime n̄stroꝝ quos vniuersos tange-
bat. obligare nequunt. nec successorē suū
quomodolibet ligant. cū nō haberet imperiū
par in parem. Nos at̄ circa p̄ntem articulū
nichil dixim⁹ inouandū. **¶** Ad hec a
nonnullis p̄decessorib⁹ n̄ris romanis ponti-
ficib⁹ circa declaracōm ip̄i⁹ regl̄e ac ip̄am re-
gulā ⁊ eam cōtingencia diuersas litteras in-
tellexim⁹ emanasse. sed nec p̄ hoc mordaciū
predictoꝝ contra regulā ip̄am ⁊ fr̄es quieuit
insultus. nec p̄ ip̄as lr̄as statū fr̄m prouidet⁹
inultas. in quib⁹ de nouo ul' alie' necessario
prouidendū esse multoꝝ postea casuū cōtm-
genāū experientia indicauit. Nos itaqz
ne litteraz hui⁹ mōi. ⁊ p̄ntis constitucōis
diuersitas ul' intellectus aduersitas. in pre-
dictoꝝ obseruacōe fr̄m aīmos pturbaret.

Declaratio dñi

Et ut plenius clarius et certi⁹ eorum statui et obser-
uancie predictae regule cōsulatur. in oībus
et singulis illis articulis quos constitutio
ip̄a continet. quāquā ip̄i ul' eorum aliqui con-
tineantur in alijs lris ap̄licis supradictis.
hanc nostrā constitutionē. declaracōm seu
ordinacōm. tantū a fr̄ibus ip̄is precise ac
inviolabiliter decernim⁹ perpetuis temporib⁹
obseruandam. **C**ū igit⁹ ex predictis et
alijs per nos cū multa maturitate discussis.
regula ip̄a licita. sancta perfecta. et obserua-
bilis. nec ulli patens discernim⁹. euidenter
appareat. illam et oīa sup̄scripta. per nos
ordinata et concessa. disposita. decreta. et de-
clarata. etiā et sup̄pleta. de apostolice pote-
statis plenitudine approbam⁹. confirmam⁹.
et volum⁹ existere perpetue firmitatis.
in virtute obediencie districte praecipientes.
q̄ haec constitutio sicut ceterae constituciones
ul' decretales ep̄istole. legatur in scolis.
Et q̄ sub colore liciti nonnulli contra fr̄es
ip̄os et regulā. in legendo exponendo atq̄

glosando. possent virus sue iniquitatis
effundere. ac ipsi constitutionis intellectu ipm
in diuersas et aduersas sententias pro-
ducentes. suis adiuencibus deprauare. et
opinionum diuersitas ac distorsio intelle-
ctus. multorum animos posset inuoluerere.
et a religionis ingressu multorum corda sub-
trahere. talium detrahentium vitanda peruer-
sitas. cogit nos viam ipsi ad predicta pre-
cludere. et certum procedendi modum hanc consti-
tutione legentibus prescribere. Itaque sub pe-
na excommunicationis et priuationis officii ac
beneficii. districte precipimus. ut presens con-
stitutio cum ipsam legem contigerit. sicut prolata
est. sic fideliter exponatur ad litteram. Concor-
dantiae. contrarietates. seu diuersae vel aduer-
se opiniones a lectoribus seu expositoribus
nullatenus inducantur. Super ipsa constitu-
tione glose non fiat. nisi forsan per quas ver-
bum vel verbi sensus seu constructio. vel ipsa
constitutio quasi grammatice ad litteram.
vel intelligibiliter exponatur. Nec intelle-

Declaratio dñi

ctus ipi per legentē deprauetur in aliquo.
seu distorqueatur ad aliud q̄ littera ip̄a
sonat. Et ne sedem predictam contra de-
tractores huiusmōi oporteat ulterius labo-
rare. vniuersis ac singulis. cuiuscūq; pre-
minencię. condiciōis aut status existant.
districte precipim⁹. ne contra predicta re-
gulam ⁊ statū predictoz fr̄m. seu contra p̄-
missa per nos statuta. ordinata. concessa.
disposita. decreta. declarata. suppleta. appro-
bata. ac etiā confirmata. dogmatisent.
scribant. determinent. predicent. seu prauē
loquantur publice ul' occulte. sed siquid pe-
nes aliquē in his. ambiguitatis emerferit.
hoc ad culmen predictę sedis aplice deducat⁹.
ut ex auctoritate aplice sua in hoc manife-
stetur intencio. cui soli concessū est. in his
statuta condere. ⁊ condita declarare. Glo-
sances vō in scriptis constituom̄ ip̄am alit⁹
q̄ eo modo quē dixim⁹. doctores in super
sue lectores dñi docent in publico. ex certa
saencia ⁊ deliberate. determinātes in scolis.

seu p̄di

57
Nicolai tertii

seu predicantes contra predicta ul' aliqua seu
aliquod predictorum. no obstantibus aliquibus pri-
uilegiis ul' indulgentiis aut lris aplicis.
quibuscunq; dignitatibus. personis. ordinibus.
aut locis religiosis. ul' secularibus. generaliter
ul' singulariter sub quacunq; forma ul' expres-
sione verborum concessis. que nolumus aliquibus
in premissis quomodolibet suffragari. ex-
communicacionis sentencie qua ex nunc in ipsos
proferimus. se nouerint subiacere. a qua
per neminem nisi per romanum pontificem.
possint absolui. **I**nsup tam istos contra
quos per nos excommunicacionis est prolata sen-
tencia cum alios siquid fuerint. contra premissa
uel eorum aliquod uementes. ad nostram et
memorate sedis volumus deduci noticiam. ut
quos prouisus modus equitatis no arceat
a uetitis. compescat rigor apostolice uic-
tis. **N**ulli ergo omo hominum liceat hanc
paginam nostre declaracionis. ordinacionis
concessioms. disposicionis. complecionis supplecio-
nis. confirmacionis et constitucionis infringere.

uel ei ausu temerario contraire. **S**iquis
aut hoc attemptare presumpserit. indigna-
cione omnipotentis dei. et beatorum petri et pau-
li apostolorum eius. se noverit incursurum.
Datum suriani. decimo octavo kalen-
das septembris. pontificatus nostri anno
secundo.

ExPLICIT declaratio domini Nicolai pape
tercij super regulam fratrum minorum.

Incipit declaratio domini Clementis
pape quinti super regulam fratrum
minorum. ex Clementinis de verborum
significatione.

Quoniam episcopus. servus ser-
 uorum dei. ad perpetuam rei me-
 moriam. Exiui de para-
 diso. dixi rogabo ortu plan-
 tationu. aut ille celestis
 agricola. qui vere fons sapie. verbu dei a
 patre in patre manens genuit ab eterno. no-
 uissime diebus istis. fabricante spu sco in
 utero virginis factu caro. exiuit homo ad
 opus arduu redemptionis huam generis per-
 agendu. exemplar sequendu celestis vite
 prebens hominibus semetipm. Veru qz
 plerumqz mortalis vite sollicitudinibz pres-
 sus homo. mentis aspectu ab exemplaris
 huiusmodi contutu diuertebat. verus noster
 salomon in solo militantis ecclesie ortu
 voluptatis inter ceteros quenda fecit. a pro-
 cellosis mundi fluctibus elongatu. in quo
 quietius ac securi vacaret cōtemplandis
 seruandisqz huiusmodi operibz exemplaris.
 In huc introiuit ipe. ut rigaret ipm secun-
 dis aquis spūalis gracie & doctrine. Sic or-

Declaratio dñi

tus siquidem est fratrum minorum sanctae religionis.
que muris regularis observantiae firmis
vndique circumclusa. intra se solo contenta
deo. adornatur habunde novellis planta-
tionibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus
dei filius. mortificantis penitentie mirram
metit cum aromatis. que suavitate mi-
ra vniuersis odorem attrahens scimmone
circumfundit. Hec est illa celestis vite for-
ma et regula. quam descripsit ille confessor
christi eximius. sanctus franciscus. ac ser-
uandam a suis filijs verbo docuit. pariter
et exemplo. **¶** Quia vero dicte sanctae regule
professores ac emulatores deuoti. ut alium
et veri filium tanta patris affectabant sicut
et feruenter affectant ad purum et ad plenum
premissam regulam firmiter obseruare. atten-
dentes quedam que dubium poterant afferre
sensum in ipsius regule serie contineri. pro
ipsorum declaratione habenda. recurrerunt pru-
denter olim ad apicem apostolice dignitatis.
ut certificati per ipsam cuius pedibus eam

59

Clementis quinti.

per ipsam regulam sunt subiecti. possent pul-
sis cunctis dubijs. cum plena claritate conscien-
cie deo deservire. **H**orum autem patris ac iustis
supplicacionibus plures predecessores nostri roma-
ni pontifices successiue sicut dignum erat ap-
plicantes aures. et animam. declarauerunt ea
que dubia videbantur. ediderunt nonnulla. et
aliqua concesserunt. sicut expedire videbantur
secundum conscientiam ac pure obseruacionem huius
status. **V**erum quia plerumque ubi culpa non est.
eam timere solent conscientie timore. que
in via dei quodcumque deuium expauescunt.
non sunt ad plenum ex dictis declaracionibus dictorum
fratrum omnium conscientie quietate. quin cir-
ca aliqua ad regulam ipsorum statum pertine-
cia. dubitacionum in ipsis fluctus aliqui
oriantur. sicut ad aures nostras pluries et
de pluribus in priuatis et publicis con-
sistorijs est perlatum. **Q**uapropter pro ipsis fratribus
nobis extitit humiliter supplicatum. quatenus
predictis dubijs que occurrunt et que possunt
occurrere in futurum. adhibere oportuna decla-

Declaratio dñi

racōis remediā de benignitate sedis aplice
curarem? **N**os igitur cuius animus ab eta-
te tenera pia deuocōe efferbuit ad huius
professores regule. et ad ordinē ipm totū.
nūc autē ex cōmuni cura pastoralis regi-
mīs quā imeriti sustinemus. ad fouēdos
ipōs dulci et attenti et graciosis fauoribus
prosequēdos. tanto prouocamur ardenti.
quāto frequenti et intēta mente reuolu-
mus fructus uberes. quos ex eorū exem-
plari vita et salutarī doctrīna. toti vniuer-
sali ecclie cōtinue cernim⁹ prouenire.
tam pia supplicantiū intencione cōmoti.
ad peragendū diligenti quod petitur studia
nra duxim⁹ cōuertenda. ipsaq; dubia per
plures archiepiscopos et epōs. et in theo-
logia magistros. et alios litteratos. prou-
dos et discretos. examinari fecim⁹ diligēt.
Cū igitur in p̄mis ex eo quod in dicte regule
p̄ncipio habetur. regula et vita m̄orū fr̄m
hec est. scilicet dñi nr̄i ih̄u xp̄i sc̄m euāge-
liū obseruare. viuēdo in obia. sine pprio.

Clementis quinti.

60
Et in castitate. item infra. finito vero anno p-
bationis. recipiantur ad obiam. promittentes vi-
tam istam semper et regulam observare. item circa
finem regule. paupertate et humilitate et sancti eu-
gelium domini nostri ihesu christi quod firmiter promissum
observemur. fuerit hesitatum. an fratres eiusdem
ordinis ad omnia tam precepta quam consilia euan-
gelii ex professione sue regule teneantur.
quibusdam dicentibus quod ad omnia. alijs autem
asserentibus quod ad sola illa tria consilia. vi-
delicet. vivere in obia. in castitate. et sine proprio.
et ad ea que sub verbis obligatoris ponuntur
in regula obligantur. Nos circa hunc articu-
lum predecessorum nostrorum vestigijs inherentes.
ipsumque articulum quo ad aliquid clarius
prosequentes. dicte hesitationi diximus respon-
dendum. quod cum votum determinatum cuiuslibet
necesse habeat cadere sub certo. vouens re-
gulam. non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi
ad ea consilia euangelica que in regula non po-
nuntur. Et quidem beati francisci conditoris re-
gule hec probatur fuisse intentio. ex hoc quod

Declaracio dñi

quedam euāgelica consilia in regula posuit.
alijs pretermisiss. Si enim per illud uerbū.
regula et uita mōoz fr̄m hec est. et cetera.
intendisset eos ad oīa consilia euāgelica ob-
ligare. supflue et nugatorie quedā eoz.
suppressis ceteris in regula expressisset.
Cū aut natura termini restrictiui hoc
habeat. q̄ sic excludit ab ip̄o extranea. q̄ cū-
cta ad ip̄m pertinencia concludit. Declaram⁹
et dicam⁹. q̄ dicti fr̄es nō solū ad illa tria uoti
nude et absolute accepta. ex p̄fessione sue re-
gule obligantur. sed etiā tenentur ad ea omnia
implenda. que sūt ptinencia ad hec tria que
regula ip̄a ponit. ¶ Tam si ad hec tria p̄dicta
tantū p̄tise et nude. p̄mittentes se seruare
regulam uiuēdo in obia. in castitate et sine
pprio. et nō ad oīa contenta in reglā. que hec
tria modificant. artarentur. pro nichilo et
uane proferrentur hec uerba. p̄mitto semp̄ hanc
regulā obseruare. ex quo ex his uerbis nul-
la obligacio nasceretur. ¶ Tec tamē putā-
dū est. q̄ b̄tis franciscus professores hui⁹

61

Clement. pp̄o quinti

regule quātū ad oīa contenta in regula modi-
ficantia tria vota. seu ad alia in ip̄a expressa.
incenderit equalit̄ esse obligatos. quū poa
aperte discerint. q̄ quo ad quedā ip̄oz ex vi
verbi transgressio est mortalis. ⁊ quo ad que-
dam alia nō. cū ad quedā ip̄oz verbū apponat
precepti. ul' equipollentis eidem. ⁊ quo ad ali-
qua verbis alijs sit contentus. **I**tem q̄ p̄-
ter ea que expresso verbo p̄cepti ac exhorta-
tōis seu monitōis ponūt̄ in regula. nonul-
la verbi imperatiui modi. negatiue ul' affir-
matue apposito inserunt̄. hacten̄ extat
dubitacū. an tenerent̄ ad ista ut ad habentia
vim precepti. **E**t q̄ ut intellexim⁹ nō mi-
nuitur nūc hoc dubiū sed auget̄. ex eo q̄
felias recordacōis nicolaus tercius p̄decessor
nr̄ noscitur declarasse. q̄ fr̄es ip̄i ex p̄fessioē
sue regule sūt astricti ad ea consilia euāge-
lica. que in ip̄a regula preceptorie ul' inhi-
bitorie. seu sub verbis equipollentibus ex-
p̄mūt̄. ⁊ nichilomin⁹ ad eoz om̄ obser-
uancā. que ip̄is in eadem regula s̄b verbis

Declaratio dñi

obligatoris indicuntur. supplicauerunt
predicti fratres. ut ad eorum conscientias serenanda
declarare. que eorum censerentur debeant pre-
ceptis equipollentia ac obligatoria dignare-
mur. **N**os itaque qui in sinceris eorum
conscientiis delectamur. attendentes quod in his
que anime salutem respiciunt ad vitandos gra-
uantes remorsus. consulte pars securior
est tenenda. dicimus quod licet fratres minores
non ad omnem que sub verbis imperatiui mo-
di ponuntur in regula sicut ad preceptorum seu
preceptis equipollentiam obseruacionem te-
neantur. expedit tamen ipsis fratribus ad obser-
uandam puritatem regule et rigorem. quod
ad ea sicut ad equipollentiam preceptis se noue-
rint obligatos. que hic inferri annotantur.
Ut autem hec que videri possunt equipollentia
preceptis ex vi verbi. vel saltem ratione mate-
rie de qua agitur. seu ex utroque sub compendio
habeantur. declaramus quod illud quod ponitur
in regula de non habendo plures tunicas
quod una cum capucio. et aliam sine capucio.

62
Clementis pape quinti

item de nō portandis calciamentis. ⁊ de nō
equitando extra casū necessitatis. item q̄
fr̄es vilibus induant̄. item q̄ ieiunare
a festo oīm scōꝝ usq̄ ad natale dñi. ⁊ in
sextis ferijs teneant̄. itē q̄ clerici faciāt
diuinū officiū scđm ordinē scē romane
ecclie. itē q̄ m̄istri ⁊ custodes pro necessi-
tate infirmoꝝ ⁊ fr̄ibus induendis. sol-
licitam curā gerant. itē q̄ si quis fr̄m in
infirmitate ceciderit. alij fr̄es debēt ei ser-
uire. item q̄ fr̄es nō pdicent in ep̄atu ali-
cui⁹ ep̄i. cū ab eo illis fuerit cōtradictū
item q̄ nullus audeat penitus p̄lo pdicare.
nisi a gnali m̄istro. ul' alijs quib⁹ scđm de-
claracōm pdictā id competit. fuerit exami-
natus. approbat⁹. ⁊ ad hoc m̄stitut⁹. itē q̄
fr̄es qui cognoscerent se nō posse regulam
spūalit̄ obseruare. debeant ⁊ possint ad su-
os m̄stros recurrere. itē oīa que ponūt̄ in
regula ad formā h̄itus tam nouiciaoꝝ q̄ e-
tiam professoꝝ. nec nō ad modū receptōis
ad professionem spectancia. nisi recipien-

Declaratio dñi

tibus quo ad habitū nouicioꝝ sicut dicit re-
gula scđm deū aliter videat? hec inq̃ oīa
sūt a fr̃ibus tanq̃ obligatoria obseruāda.

Item ordo cōmuniter sentat tenet & te-
nuit ab antiquo. q̃ ubiq̃ ponit̃ in re-
gula hoc vocabulū teneant? obtinet vñ
precepti. & seruari debet a fr̃ibus sic tale

Ceterū q̃ aristī confessor p̃dictus agendorū
ac seruādorū circa recipiendos ad ordinem
m̃stris & fr̃ib⁹ modū prebens dixit in re-
gula. q̃ caueant fr̃es & eorū m̃stri. ne de-
rebus suis temporalib⁹ sine solliciti. ut
libere faciāt de rebus suis. quicq̃ a dño
ip̃is fuerit inspiratū. licentiā tñ hēant
m̃stri mittendi eos ad aliquos deū tmen-
tes. si consiliū requirant? quorū cōsilio bona
sua paupibus erogent? dubitauerūt & du-
bitant multi fr̃m. an liceat ip̃is de bonis
ingrediētiū quicq̃ recipe si donet? et si
ad dandū p̃soms & cōuentib⁹ possint eos
inducere sine culpa. si etiā ad disponendū
de distribuōe rez talū. debeant ip̃i m̃-

63

Clementis pape quinti

mistri seu fr̄es dare consiliū. ubi ad cōsulen-
dū alii cū ex ip̄is ad quos ingressuri mit-
tantur possunt idonei iueniri. Nos autē cō-
siderantes attente intendisse sc̄m̄ sue regle
p̄fessores. quos fiduciauerat in maxima puip-
tate ab affectu temporalium rerū ip̄oz ingre-
dientium p̄ dicta v̄ba specialit̄ & totalit̄ elon-
gare. ut quantum est ex parte fr̄m̄. ip̄oz recep-
tio ad ordinē sc̄ta & purissima appareret.
& ne aliquo modo oculū viderent̄ habere.
ad bona eoz temporalia. sed ad ip̄os tantū di-
uino seruicio mancipandos. dicim⁹ oīno
debere tam m̄istros cū fr̄es ceteros a dictis
inductionib⁹ ad sibi dandū & suasionibus
nec nō & a dandis cura distribucom̄ cōsilijs
abstinerē. cū pro hoc ad timentes deū status
alteri⁹ mitti debeat nō ad fr̄es. ut vere cūctis
pateat esse tam salubris instituti paterni.
zelatores studiosi seduli & perfecti. **C**ū
vō de rebus suis face qd̄ dñs inspirabit.
ip̄a met reglā ingredientib⁹ liberū velit
esse. nō videtur quin liceat eis recipe. consi-

Declaratio in dñi

deratis scilicet eorum necessitatibus et moderamibus declaracionis iam dicte. siquid de bonis suis merans sicut et ceteris paupibus per modum elemosine libere velit dare. Cauere tamen in acceptione oblatorum talium decet fratres. ne ex receptorum quacitate notabili. presum possit sinister oculus contra ipsos.

Preterea cum dicatur in regula quod illi qui iam promiserunt obiam habeant unam tunicam cum capucio et aliam sine capucio qui habere voluerint. Item quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur. nosque dicata verba declarauerimus equipollere preceptis. volentes hoc determinare plenius. dicimus quatenus ad numerum tunicarum. quod pluribus uti non licet. nisi in necessitatibus que haberi possunt ex regula. secundum quod hunc passum memoratus predecessor noster plenius declarauit. **V**ilitatem autem vestium tam habitus quam interiorum tunicarum. illam intelligi debere dicimus. que secundum consuetudinem domine vel condicionem patrie debeat quantum ad colorem pannum et precium. vilitas me

64

Clementis pape quinti.

rito reputari. Non enim quo ad regiones omnes
potest determinatus unus modus in talibus
assignari. **H**uiusmodi autem vilitatis iudicium
ministri custodibus seu guardianis duximus
committendum. eorum super hoc conscientias oneran-
tes. Ita tamen quod vilitate in vestibus seruent.
Quorum etiam ministroz custodiu et guardia-
noz iudicio eodem modo relinquamus. pro-
qua necessitate possit frater calciamenta
portare. **Q** Denique cum duobus temporibus
annotatis in regula. scilicet a festo omnium sanctorum
usque ad natiuitate domini. et maxime quadra-
gesime in quibus ieiunare tenentur. inserat
in eadem regula. alijs autem temporibus non tene-
antur nisi sexta feria ieiunare. et ex hoc
velint quidam dicere. quod dicti ordinis fratres non
tenentur nisi ex condecencia ad alia ieiu-
nia que ad ista. declaramus debere intelligi eos
non teneri ad ieiunium alijs temporibus pre-
terquam in ieiunijs ab ecclesia institutis.
Non enim est verisimile quod ille institutor regule
vel etiam confirmator. absolue eos intende-

~ Declaratio dñi ~

Fuit a seruandis illis ieiunijs. ad que de coi-
stituto ecclie obligantur ceteri cristiani. **¶**
Porro cum dicitur **titulus de paupertate.**
sanctus volens fratres suos super omnia a dena-
rijs seu pecunia esse totaliter alienos. pre-
ceperit firmiter fratribus vniuersis. ut nullo
modo denarios ul' pecuniam recipiant per se ul' per
interpositam personam. istiusque articulum declarans
idem predecessor noster. casus et modos posue-
rit. quibus seruatis a fratribus. non possunt dici
nec debent per se ul' per alium pecunie recepto-
res contra regulam ul' sui ordinis puritatem.
dicimus quod fratres teneri cauere summoque. quod pro-
alijs causis et sub modis alijs que ponat di-
cti predecessoris nostri declaratio. ad dantes
pecunias. siue deputatos nuncios non retur-
rant. ne si secus ab ipsis attemptatum fuerit.
transgressores precepti et regule merito pos-
sint dici. **¶** Tam ubi alicui generaliter aliquid
prohibetur. quod expresse non conceditur. intelli-
gitur denegatum. **¶** Duo circa questus omnis
pecunie. ac oblationum pecuniarum receptio.

65

Clementis ppe quinti

in ecclesia vel alibi capiti vel trunci ordinati
ad offerentiū seu donantiū pecunias reponen-
das. nec nō et quicūq; recursus alius ad pecunias
seu habentes ipsas. qui per declarationem predictam
nō concedit. hec inq; oīa sunt eis simpliciter
interdicta. Cū etiā recursus ad amicos spūa-
les expresse tantū in duob; casib; scdm regulā
concedat. videlicet per necessitates infirmorū
et frībus induendis. idq; pie et rationabiliter
considerata necessitate vite. ad alias necessita-
tes firmi pro tempore occurrentes. cessantib;
elemosinis. seu etiā migrantes sepedictus
pdecessor duxerit extendendū. attendat frēs
prefati. qd pro nullis alijs causis qm predictis
vel similib; in via vel alibi recurrere licet
eis ad amicos hui; modi. siue sint dantes
pecunias seu deputati per ipsos. siue nūcū vel
depositarij. seu alio quouis nomīe appel-
lentur. etiā si concessi per eandem declara-
tionē modi circa pecuniā integre seruaret.
¶ Demq; cū idem confessor summe affe-
ctauerit sue pfectores regule esse abstractos

~ Declaracio dñi ~

totaliter ab affectu ⁊ desiderio terrenoz. ⁊
specialiter a pecunia ⁊ eius usu totaliter
expertes. sicut probat prohibitio de recipi-
enda pecunia in regula sepi⁹ repetita. curare
frēs vigilante⁹ necesse est. q̄ cū ex causis pre-
dictis ⁊ modis ad habentes pecunias deputa-
tas pro ipoz necessitatibus recurrere oportebit.
ad tenentes ipas quicūqz hi fuerit. p̄ncipales
ul' nūci. in omnibus sic se gerant. q̄ se cūctis
ostendant in dictis pecuniis sicut nec habent.
penitus nil habere. **Q**uia p̄pter precipue q̄ ⁊
qualiter pecunia expendat. ⁊ computūqz exi-
gere de expensa. eam quomodocūqz repetere.
siue deponere aut deponi face. capsulam pe-
cunie ul' eius claue deferre. hos actus ⁊ con-
similes sibi frēs illicitos esse sciant. Predi-
cta em̄ face ad solos dños pertinet qui dede-
rūt. ⁊ eos quos ipi deputauerūt ad hoc ipm.
Promde cū vir sanctus paupertatis
promisse in regula modū exprimens dix-
erūt in eadem. frēs nichil sibi approprient.
nec domū nec locū nec aliquā rem. sed tanq̄

66

Clementis pape quinti

peregrini et aduene in hoc sclo. in pauperum
et humilitate domino famulantes. vadant pro
elemosina confidentes. sicut declaratum per
nonnullos predecessores nostros romanos pon
tifices hanc expropriationem intelligi debe
tam in speciali quam etiam in comunem. propter
quod et rerum omnium concessarum. oblatarum. et dona
tarum fratribus. quas et quarum usum facti sa
licum ordinum vel ipsi fratribus licet habere. proprie
tatem et dominium in se et romanam ecclesiam
receperunt. dimisso ipsi fratribus in eis tantum
modo usu facti simpliciter. ad nostrum deducta
fuerunt examen que in ordine fieri diceban
tur. et videbantur voto et puritati ordinis
repugnare. videlicet ut ea prosequamur ex
ipsis que remedio credimus indigere. quod se
heredes instituti non solum sustinent. sed pro
curant. **Item** quod redditus annuos recipiunt
et interdum in tam notabili quantitate. quod con
uentus habentes. totaliter inde viuunt.
Item cum ipsorum negotia etiam pro rebus tempo
ralibus in curiis agitantur. assistunt aduoca

Declaratio dñi

tis. et procuratoribus. et ad instigandum
eosdem se ibidem personaliter representant.
Item quod executiones ultimarum suscipiunt
voluntatem et gerunt. sequuntur intermittunt
quoniam de usurariis vel male ablatorum dispo-
sitionibus seu restitutionibus faciendis.
Item quod alicubi non solum excessivos ortos.
sed etiam vineas magnas habent. de quibus
tam de oleribus quam de vino multum colligunt
ad vendendum. **I**tem quod temporibus messium et
vindemiarum sic copiose granum et vinum
mendicando vel alias emendo colligunt
a fratribus. et in cellariis et granariis re-
conduntur. quod per annum residuum vel quasi
absque eorum mendicatione possunt transigere
vitam suam. **I**tem quod ecclesias et alia edificia faci-
unt. vel procurant fieri in quantitate et curi-
ositate figure ac forme et sumptuositate
notabiliter excessiva. sic quod non videntur
habitationes pauperum. sed magnatum.
Paramenta etiam ecclesiastica in plerisque
locis tam multa habent. et tam notabiliter

67

Clementis in quinta

preciosa. quod excedit in his magnas ecclesias
cathedrales. **E**quos in super et arma eis in
funeralibus et oblata. recipiunt in distincte.
Non tamen communicas fratrum et specialiter
rectores ipsius ordinis asseriebant. quod predicta
seu plura ex ipsis in ordine non fiebant. quod et si qui
reperiunt rei in talibus. rigide puniunt. nec
non contra talia ne fiant. sunt facta pluribus
ab antiquo statuta in ordine multum stricta.
Cupientes igitur nos ipsorum fratrum providere
conscientias. et cuncta dubia quantum possibile nobis
est. de ipsorum pectoribus removere. ad predicta
modo quia sequitur respondemus. **C**um enim
ad veritatem vite pertinet. ut id quod exterius
agitur. interiorum mentis dispositionem et habi-
tum representet. necesse habent fratres qui se expro-
priatione tanta a temporalibus abstraxerunt. ab
omni eo quod dicte expropriationi esset vel posset
videri contrarium abstinere. **Q**uia igitur in
successionibus transit non solum usus rei sed
etiam dominium suo tempore in heredem. fratres autem
prefati nichil sibi in speciali acquire. vel eorum

Declaratio dñi

ordini possunt etiam in communem declarando
dicimus. quod successiones huiusmodi que etiam
ex natura sua in differente ad pecuniam et
ad alia mobilia et immobilia se extendunt.
considerata sui puritate voti. nullatenus
sunt capaces. Nec liceat eis valore here-
ditatis talium. vel tantam eorum partem. quod pre-
sumi posset hoc in fraudem fieri. quasi
sub modo et forma legati sibi dimitti facere.
vel sic dimissa recipere. quum potius ista sic
fieri ab ipsis simpliciter prohibemus.
Cumque annui redditus inter immobi-
lia censeantur a iure. ac huiusmodi redditus
obtinere. paupertati et mendicitati repug-
net. nulla dubitatio est. quod dictis fratribus
redditus quoscunque sicut et possessiones
vel eorum etiam usum. cum eis non reperiatur con-
cessus. recipere vel habere. conditione conside-
rata ipsorum non licet. **S**implius cum non
solum quod malum esse dimoscatur. sed etiam omne
quod habet speciem mali a viris perfectis
sit specialiter evitandum. ex talibus autem assi-

stencijs in curijs et instigacionib⁹ cū de rebus
agit⁹ in ipozz comoda couertendis. a'cedere
tur verisimilit' ex his que foris patent. de
quib⁹ hñc hoies iudicare. i' ipis reb⁹ frēs
assistentes aliquid querē tanq̄ suū. nullo
modo debent hui⁹ voti et regle p'fessores se
talib⁹ curijs et litigiosis actibus imiscere.
ut et testimoniū habeāt ab his que foris
sūt. et puritati satisfaciāt voti suū. ac eui
tetur p' hoc scandalū proximoz. **¶** Verū
eciā cū dicti ordines frēs. nō solū a receptōe
pprietate. domimo. siue usu ipi⁹ pecunie.
Vex eciā a contractacōe qualibet ipi⁹. et ab
ea pempt⁹ sint aliam. quē admodū sepe dicit⁹
p'decessor n'r in declaracōe hui⁹ regule pla
ne dixit. cūqz dicti ordines professores
pro nulla re tempali possint i' iudicio ex
periri. p'dictis frīb⁹ nō licet nec cōpetit.
quim poci⁹ considerata sui puritate status.
debent sibi scire interdictū. q' hui⁹ modi
execucōib⁹ et dispensacōib⁹ se exponant.
cū hec ut sepi⁹ absqz litigio et cōtractacōe

Declamatio dñi

ul' administracōe pecunie nequeat expe-
diri. Verūtamen in his exequendis dare cō-
siliū. ipoz statū nō obsistit. cū ex hoc ipis
circa bona temporalia nulla iurisdicio.
actio ī iudicio siue dispensacio tribuat?
¶ Licet vō nō solū sit licitū. sed etiā mul-
tū conueniēs racōi. q' frēs qui in labori-
bus spūalib' orōnis ⁊ studiū sedule occu-
pant' ortos ⁊ areas habeāt competentes.
ad recollectionē sui. ⁊ interdū ad seipos
post labores hui' mōi corpaliē deducēdos.
nec nō ad habenda necessaria ortalicia
pro seipis. habē tamē ortos aliquos ut
colant'. ac olera ⁊ alia ortalicia precio
distrahant'. nec nō vineas. repugnat
sue regule ⁊ ordinis puritati. scdm q'
dicty pdecessor declarauit ac etiā ordina-
uit. q' si talia ad usus proxime dictos.
ut pote agrū ul' vineā ad colendū. ⁊ cōsi-
milia frībus legarent'. per omēm modū
frēs a recepōe talū abstinerēt. cū hec
etiā premissa habē. ut precū fructū

69
Clementis **quinti**

suis temporibus habeat? ad naturam et formam
proventuum appropinquent. **¶** Rursus
cum predictus sanctus tam exemplis vite quam
verbis regule ostenderit se velle. quod sui fratres
et filii diuine providentie imitantes. suos
in deum iacerent cogitatis. qui volucres
celi pascat que non congregant in horrea. nec
seminat neque metuit. non est verisimile voluisse
se ipsum eos habere granaria vel cellaria. ubi
cotidianis mendicantibus deberet spera-
re posse transigere vitam suam. **¶** Et ideo
non ex timore leui laxare se debent ad con-
gregaciones et conseruaciones huiusmodi faci-
endas. sed tunc tantum. cum esset multum credi-
bile ex iam expertis. quod non possent vite ne-
cessaria aliter inuenire. **¶** Hoc autem ministrorum
et custodum simul et separatim in suis am-
ministracionibus et custodiis. cum guardiani
et duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum
et antiquorum fratrum in ordine consilio et as-
sensu. diuini iudicio relinquendum. eorum su-
per hoc specialiter consciencias onerantes.

Declaratio dñi

Hinc est etiā q̄ cū vir sc̄s fr̄s suos ī pau-
per̄tate sūma ac hūilitate fundare volu-
erit. quo ad affectū parit̄ ⁊ effectū. sicut
ferē regula tota clamat. cōuenit ip̄is. q̄
nullo modo demiceps fieri faciāt nec fieri
sustineant. eccl̄ias ul' alia quecūq̄ edifi-
cia. que cōsiderato fr̄m m̄habitancū nu-
mero. excessiua ī multitudine ul' magtu-
dine debeant reputari. Ideoq̄ volum⁹
q̄ ubiq̄ ī suo ordine demiceps cōperatis
et humilib⁹ edificijs sint contenti. ne
huic tante paupertati promisse. qd' patet
oculis cōtrariū foris clamet. ¶ Quibus
etiā paramēta ⁊ uasa eccl̄iastica ad hono-
rem dñi nōis ordinent⁹. p̄t̄ que oīa
ip̄e fecit. deus tñ qui absconditor est co-
gnitor. ⁊ ad animū sibi ministraciū respi-
cit p̄cipalit̄ nō ad manū. nō per illa vult
sibi seruari. que suor̄ seruitor̄ condicōi
⁊ statui dissonarent. P̄ter qd' sufficere
eis debent paramēta ⁊ uasa eccl̄iastica
decencia. ⁊ ī numero ⁊ magnitudine suffia-

Clementis **quinti**

encia competenter. **S**uperfluitas autē
aut nimia preciositas. ul' quecūq; curi-
ositas in his seu alijs quibuscūq; nō
potest ipoz professioni ⁊ statū cōuenire.
Cū em̄ hec sapiant thesaurisacionem.
seu copiam. paupertati tante quo ad huma-
nū iudiciū derogant manifeste. **Q**uia
ppter premissa seruari a fratribus vo-
lum⁹ ⁊ mādam⁹. **C**irca equoz vō
⁊ armoz oblaciones illud decernim⁹
in omnibus ⁊ per oīa obseruādū. qd' per
declaracōm predictā in pecuniarijs ele-
mosinis noscitur diffinitū. **finit articul⁹**
Expremissis autē succre. **de paupertate.**
ut nō parū scrupulosa questio inter
frēs. videlicet vtrū ex sue professione re-
gule obligentur ad artū ⁊ tenuem siue
pauperem usū rerū. quibusdā ex ipis cre-
dentib⁹ ⁊ dicentib⁹. q' sicut ad dominū
rez habent ex voto abdicacione artissima.
ita ipis quo ad usū artitudo maxia ⁊ exi-
litas est iudicta. alijs in contrariū asse-

Declaratio in dñi

rentib⁹. q̄ ex professione sua ad nullū
usum pauperem qui nō exprimat⁹ in re-
gula obligant⁹. licet teneant⁹ ad usū mo-
deratū temperancie sicut ⁊ magis ex con-
decenci q̄ ceteri cristiani. **V**olentes itaqz
nos conscienciarū predictoz fr̄m prou-
dere quieti. ⁊ his alteracōib⁹ finē dare.
declarando dicim⁹. q̄ fr̄s imnores ex pro-
fessione sue regule specialiter obligant⁹
ad certos usus seu paupes. qui in ipoz re-
gula continent⁹. ⁊ eo obligacōis modo.
sub quo continet seu ponit regula dictos
usus. **D**icere aut̄ sicut quidā asserē per-
hibent⁹. q̄ hereticū sit tenere usū paupe-
rem includi ul' nō includi sub voto euan-
gelice paupertatis. presūptuosū ⁊ temerariū
iudicamus. **D**emū qz ex eo q̄ dicta re-
gula per quos ⁊ ubi fieri habeat m̄stri ge-
neralis electio tradens. nullā facit de m̄stroꝝ
provincialiū electione ul' m̄stitutōe penitus
mencionē. oriri poterat sup hoc dubitacō
inter fr̄s. **N**os volentes ipos posse clare ⁊

71

Clementis quinti

secure procedere in omnibus factis suis.
declaram⁹ statum⁹. ac etiā ordinam⁹.
hac constitucōe in perpetuū valitura. ut
cū alicui prouincie de ministro fuerit prou-
dendū. ipsi⁹ ministri electio penes capitulū
prouinciale resideat. quā idem capl'm die
sequēti qua fuerit cōgregatū facere tene-
atur. **I**psius aut electiois confirmacio.
ad ministrū pertineat generalē. **E**t si eīdem
ad electionē hui⁹mōi per formā scrutini⁹
procedatur. et votis in diuersa diuisis.
electiones plures in discordia celebrari
contingat. illa que a maiori parte capli
numero. nulla zeli ul' meriti collacione
aut cōsideracōe habita. fuerit celebrata.
excepcione seu contradictione quacūqz
alteri⁹ partis nō obstante. per dictū generalē
ministrū de consilio discretorū de ordine.
prius tamē ex officio prout spectat ad ipm.
diligenti examinacōe premissa. confir-
metur ul' etiā infirmetur. prout eis se-
cūdū deū visū fuerit expedire. **E**t si fuit

Declaratio dñi

infirmata. ad prouinciale capl'm hui' mōi
electio reuertat'. **¶** Ceterū si capl'm me-
moratū die predicta mīstrū eligere pre-
termittat. extūc mīstrū prouincialis pro-
uisio ad generalē mīstrū libere deuol-
uatur. **¶** Verū si mīstro p̄dicto ꝛ capl'o
gnali. ex certa manifesta ac racionabi-
li causa. videret' aliquñ in prouincis ul-
timumarmis hybernie. grecie seu roma-
nie. in quib' hacten' alius prouidendi
modus dicit' ex causa certa ꝛ racionabili
fuisse seruatus. expedire mīstrū p̄uiciale
per mīstrū gnale cū proborū ordinis consi-
lio pot' q̄ per capl'i predicti electionem
prefici. in prouincis hybernie ꝛ ultrama-
rina irrefragabiliter. in romania vō
seu grecia qñ mīster dicte p̄uicie moreret'.
ul' absolueret' citra mare. illa vice ser-
uetur absq; dolo parcialitate ꝛ fraude.
sup quo eorū cōsciās oneram'. qd' super
hoc dictus mīster cū dictorū proborū consi-
lio duxerit ordmandū. **¶** In destitucōe

72
Clementis. quinti

vobis dictorum ministrorum provincialium seruari volumus. quod super hoc hactenus in ipso ordine extitit obseruatum. **C**eterum si contingeret eosdem ministrum generalium carere. per vicarium ordinis fiat super hoc quod faciendum fuerat per eundem ministrum. usque quo prouisum fuerit de generali ministro. **P**orro siquid de huiusmodi provinciali ministro secus acceptari forte contigerit. illud ipso facto sit irritum et inane. **N**ulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum dictorum. commissionis. responsionis. prohibitionis. ordinationis mandati. constitutionum. iudicationum. et voluntatum infringere. vel ei ausu temerario contraire. **S**iquis autem hoc acceptare presumpserit. indignatione omnipotentis dei. et beatorum petri et pauli apostolorum eius. se noverit incursurum. **D**atum Viennae. pridie nonas nouembris pontificatus nostri anno septimo.

Explicit declaratio domini clementis pape quinti. super regulam finitrum alimorum.

Clementis

[Faint, mostly illegible Latin text in a Gothic script, possibly representing a liturgical or legal document.]

[Red ink text, likely a rubric or heading, partially legible.]

[Text from the adjacent page, visible on the right edge of the image.]

Sequuntur quedam Notabilia ex Hieronymo docto-
 ris Sancti Bonaventurae apologia supra. 7 pmo.
 de euangelice perfectionis integritate. 7 eius subli-
 mi statu 7 gradu multiformi. in 3^a particula pri-
 me responsionis. capituloq; tertio.

Talsa igitur 7 erronea notifica-
 tione perfectionis reprobata.
 considerandū nob' est. in quo p-
 fectio consistat. tandemq; per
 que modū vn' status perfectio-
 nis alterz in ipa p'fōne trāscen-
 dit. Sciendū est ig'. q' radix.

forma. finis. complementū. 7 vinculū p'fectionis
 caritas ē. ad quā ingr' om̄ cristus legem 7 p'phas
 7 p' consequēs vn̄uersa dei documēta reducit.

Ipa vō caritas triplicem h't statū. Vnū quidē in
 finū. in obseruācia mādatoꝝ legalium. 2^m vō me-
 diū. in adimplecione consilioꝝ spiritualium.

3^m vō sūmū. in perseuacōe iocūditatū sempiter-
 naliū. Ideo triplex est perfectionis differentia
 in sacra scriptura sc̄pta. Vna q'dem necessitatis.
 de qua in deut.

Perfectus eris 7 absq; ma-
cula corā dño deo tuo. glo. 1. absq; macula cri-
minali. De hac prosper in li^o de vita cōtempla-
 tua. Perfecti sūt qui volendo qd' deus vult. nul-
 lis peccis quibus deus offendit' acquiescunt.

Secūda est perfectio superogacōis. de qua ma-
thēi xix. Si vis p'fectus esse. vade 7 uende oīa

3 status
 caritatis 7
 p'fōis

ffor

Et Typologia.

que habes. et da pauperibus? Et de hoc dicit Ieremias
ad heliodorum. Perfectus seruus christi nichil preter
christum habet. aut si preter ipsum aliquid habet. perfectus non
est. **T**ercia est perfectio ultimate plenitudinis. de
qua sapiens in proverbis. **I**ustorum semita quasi
lux splendens. crescit et procedit usque ad perfectam
diem. id est diuine visionis fulgidam claritatem. Et de
hac **Augustinus** primo soliloquiorum. Vere perfecta virtus
est. ratio perueniens usque ad finem. que beata vita
subsequitur. **P**rima igitur et secunda perfectio a tertia dif-
ferunt. sicut meritum differt a premio. **M**edia quoque
a prima differt. sicut distinguitur consilium a precepto.
Quia vero tam consilia quam precepta referuntur ad caritatis
impletionem et obseruationem. quam sic describit apostolus
I. ad thymotheum I. Caritas est finis precepti. de
corde puro. conscientia bona. et fide non ficta. insinuans
triplicem actum caritatis. videlicet declinare a malo.
prosequi bona. et patienter ferre aduersa. **N**am
pro declinatione a malo. dicitur de corde puro. pro
secutione bonorum. dicitur de conscientia bona. pro
tolerantiam aduersorum. dicitur de fide non ficta. glo. I. non fictili
ul' fragili. sed contra aduersa forti. **Q**uia vero hic
triplex caritatis actus duobus modis ab habitu
virtutis egreditur. ul' secundum legem precepti et obliga-
tionis necessarie et uniuersalis. ul' secundum legem
consilii et obligationis spontanee et specialis. et se-
quens includit primum. et supaddit quantum possibi-
litas viatoris admittat. hinc est quod secundum cum p-

Ieremias

Augustinus

3^a actus caritatis

De Theologia

celoz qui potest cape capiat. In hac igitur triplici
superrogatiua declinacōe triplicis originis oīs
mali. primā partē euāgelice pfectōis consistere.
et sacra scriptura insinuat. et veri doctores astruunt.
et scī patres religionū institutores affirmant.

Secūda uō pars pfectōis euāgelice cōsistit in sup-
errogatiua prosecutiōe bonoz. que s̄m̄ duplicem
vitam uidelicet actiuā et cōtemplatiuā in duobus
consistit. uidelicet in cōdescensione ad proximū.
et in sursum actione mentis in deū. **C**onsistit at
superrogatiua cōdescensio caritatis ad proximū
in hoc. ut s̄m̄ legē iusticie et misericordie amoris
signa et bñficia nō solū ad amicos. uerz etiā ad
inimicos largiflua benignitate protendantur.
s̄m̄ illd' mathei v^{to}. Diligite inimicos uros. bñ-
facite his qui oderūt uos. Et post. **E**stote pfecti
sicut et p̄r ūr celestis pfect⁹ ē. **P**er hūc etiā mo-
dū superrogatiua sursum actio mentis in deū. in
hoc attendit^r ut s̄m̄ legē mentalis mūdicie ac
paciē. p̄ amorē extaticū in diuinos splendorēs
et ardorēs. sacra mens deuota senciat et paciāt^r
excessū. iuxta illd' apli. 2. corinthioz. v. Siue
mente excedim⁹ deo. siue sobrii sum⁹. uobis
Et ad hebreos v^{to}. **P**erfectoz ē abus solidus
Tercia demqz euāgelice pfectōis porciō con-
sistit in superrogatiua perpeessione aduersi.
Que quidē attendit^r nō solū in hoc ut quis
paciēt^r aduersa perferat. cū sibi supuenerit.

Sati Bonaventure

75

que s^m legē dēi declinari nō possūt. qm̄ ad hoc
om̄s tenent^r. verū eā ut ex feruore diuī amo-
ris magno desiderio illa peroptet. ⁊ cū magno
gaudio illa sustineat. s^m illd' iacobi p̄. Om̄e
gaudiū existimate fr̄es. cū in temptationes va-
rias incidēritis. Et post. Paucā opus perfectū
h̄t. ut sitis perfecti ⁊ integri ī nullo deficientes
Hic nāqz est consummatio p̄fectionis ⁊ caritatis
iuxta illd' i. ioh̄is 2°. Perfecta caritas. foras
mittit timorem. Scdm̄ iḡ hec. archa spūalis
p̄fectionis. cū inferi^r sit tricamerata. ⁊ bicame-
rata ī medio. ī cubito consumat^r. **H**oc sane
p̄fectionis archamū saluator n̄r monstrauit in semet-
ip̄o tēp̄ in mote sublimi quū tōcū p̄fectionis est splen-
dor. speculū ⁊ exemplar. uix ep̄ ip̄e testat^r in luca
vi^o ca^o. Perfectus at̄ oīs erit. si sit sic̄ m̄gr̄ ei^r.
Et ideo in hui^r designacōm cū hāc docē ap̄los vo-
luit. ī montē ascendit. nō turbas imp̄fectas al-
loquens sed discip̄los suos quos ad p̄fectionis cul-
men exaltare decreuerat. Et p̄pt̄ea septe p̄fata
eo quo dictū ē ordīe doc̄. **N**ā p̄mo dicens b̄ti pau-
pes spū. iuuat ad p̄fectam abdicacōm temp̄aliū
possessionū. **2°** addens b̄ti m̄tes iuuat ad abne-
gacionē p̄pria^r volūtātū ⁊ sensuū. quib^r quis
īmitis ⁊ proteuius effiat^r. **T**ercio subdens b̄ti
qui lugent iuuat ad fugā p̄fectā carnaliū vo-
luptatū. **D**ehinc subiūgens b̄ti q̄ esuriūt ⁊ sici-
ūt iusticiā. ⁊ b̄ti misericordes. attrahit ad iustā

p̄fectionis archamū

178
No q̄ b̄ti
duat ad p̄fectōz

Ex Apologia

priam et condescensiuam proximorum supportacionem
Most hec supaddens bti mundo corde et bti pacifica.
alliat ad sursum actione limpida in intellectu.
et tranquillam siue pacificam in affectu. quibus
anima perfecti viri in se conformis efficitur. que visio
pacis interpretatur. **E**t ascendens concludens bti qui
persecucionem pacatur propter iusticiam. quoniam iporum est regnum
celorum. quasi circulum faciens redit ad principium.
quod in hoc vno summa completur vniuersorum. ac per
hoc senaria perfectio maioris mundi in esse repa-
romis et gratie. directe correspondet senarie productioni
mundialis machine in esse nature. **U**nde sicut il-
lorum tria prima pertinet ad distinctionem. tria sequen-
tia ad ornatum. sic etiam in his tria prima cum distin-
guendo separant anime vires ab vniuersitate malorum.
ut esse habeant purum atque distinctum. tria sequentia
cum adornando easdem reducunt in deum. ut habeant esse
decorum atque perfectum. **P**orro si descendat ad singu-
la. tam mira est correspondencia ordinis. tanquam
similitudinis symbolum. ut illud quod post dies sex o-
pera dicitur igitur perfecti sunt celi et terra et omnis ornatus
eorum. in anima viri perfecti videatur esse completum. **P**ost
quod instat trium primorum operum que sunt mundi fundame-
ta. et trium sequentium que sunt complementa. tria prima
ex his cadunt sub voto. tria vero sequentia sub desiderio
In cuius rei testimonium beatus pauperum patriarcha fran-
ciscus. in primo regule sue tria prima proponit ut vouen-
da tempore fundamenta dicens. **R**egula et vita fratrum minorum

Ig' p'fati st' celi. no

S. fran'.

76

Scti **H**onauenture **C**omendatio regle &
Status fr̄m m̄ioꝝ

hec ē. salus dñi nr̄i ih̄u xp̄i sc̄m euāgeliiū obserua-
re. viuēdo in ob̄ia. sine pp̄o. & in casti^{te}. Illa vō
tria postmodū ut desiderāda cōmendat t̄p̄ cōple-
mēta dicēs **A**tendat fr̄es q̄ sup oīa desiderare
debet. h̄re sp̄m dñi & sc̄am ei⁹ opacōm. orare sp̄
ad deū puro corde. & h̄re hūilitatē & paciāz i pse-
cucōe & infirmitate. & diligēte eos q̄ nos psequūt^r
& reprehendūt & arguūt. **U**bi illa tria tangit. **N**ā
p̄mittit sursū actionē in deū. & subiūgit ulciō cōde-
scensionē ad proximū. interponēs i medio tolerā-
ciā aduersoꝝ. **I**git̄ ni p̄mis trib⁹ vir p̄fectus cru-
cifigit^r mūdo. trib⁹ seq̄tib⁹ conformis effiat^r deo.
ut q̄i sex alis seraphicis a mūdiālib⁹ eleuet^r
& in diuina feratur. **P**roinde digne hūic paup-
culo sacro op̄i p̄fectionē euāgelij p̄fecte seruauit.
& docuit. in apparicōe seraphica stigmata sua t̄p̄
sigillū app̄batiūū impressit. ut contra fmaliū
tempoꝝ piculosam caligīnē. māifestū nob̄ i via
p̄fcois ostenderet signū quo reduceremur in
xp̄m. p̄fecte virtutis exemplar & fmē. ac p̄ hoc
docem^r ad p̄fectionē attingē. si tñ discam⁹ nō al-
ta sape. sed hūilibus consentire. **D**e differēcia

Nō

Ex Apologia

actionū euangelice perfectionis s^m diuisas cō-

Quam autē perfectio euāgelica **paracōes**
circa quā modo sermo versatur in his que
sūt superogacōis sic in precedentibz mōstrata con-
sistere. ea vō que superogacōis sūt nō solū respi-
ciūt dona carismatū. vtz etiā exercicia v̄tutū.
manifeste colligit. q̄ hui^mōi p̄fectio nō sine
v̄tuoz h̄ituū exercitacōe possidet. **Hui^mōi**
at̄ exercicia v̄tutū superogancū. aut sūt ex-
mera volūtate absqz obligacōe. 7 tūc dicūt quā-
dā p̄fectionē actionis 7 meriti. **Aut** cū volūtate
dicūt quādam obligacōem sup̄ inducā ex voto
emisso. **Vel** ex officio iūcto. 7 tūc dicūt per-
fectionē status 7 ordis. in quo videlicet quis
actibus perfectis nō solū ē deditus. vtz etiā ad act⁹
p̄fectionis astrictus. **Que** q̄dem astrictio de p̄fōne
nō minuit. sed potē⁹ culmen sup̄ inducit. qz de tem-
porali eternū. dū nō liḡ resilire a voto. 7 de nr̄o
diuinū facit. dū nō solū actū sed etiā volūtatē
dedicās deo. totū illi offert 7 redigit sub iure di-
uino. **Dūqz** ppriā sacrificat volūtatē que ē in-
preciabile bonū 7 maxie carū 7 m̄tmū. offert

no d' nobli voti

Sancti Bonaventurae

77

deo sacrificiū medullatū. ac per hoc perfectū et
integrum et optimū. deo summe acceptū. Unde
augustinus tractans illud psalmum. sic iuravit domino. votū
vouit deo iacob. ait sic. Quid vouemus deo. nisi ut
simus templū dei. Nichil enim gratia possimus
ei offerre. quā ut dicamus ei quod dicit in ysaia
posside nos. Hec ille. Si igitur perfectus possidet qui
possidet ad usū et proprietate quā qui ad usū tantum. per-
fectus se dedicat qui deo se offert. et quo ad usū ope-
ris. et quo ad arbitriū voluntatis. quicquidmodum
Anselmus in libro de similitudinibus per exemplū
sensibile patens ostendit in duobus. quorum unus pro-
prie offert domino arboris fructū sed retinet proprietate.
alter vero largitur utraque. et huius secūdi donū et obla-
tionē tam liberali offerentis. dicit non immerito de-
bē preferri. Ac per hoc iuxta huiusmodi similitudinē opus
vouentis ope non vouentis deo acceptabilius esse demon-
strat. pro eo videlicet quod sit introducta in voluntatem
ex mera libertate necessitas. gratiositate obsequij
non minuit sed consumat. Bernhardus quoque 2^m cap^{ma}
in libro de dispensatione et precepto. audire inquit a me votū reli^{om}
vultis unde me cetera penitentię instituta. mona-

Ex Hypologia

sterialis disciplina meruerit hanc prerogatiua.
ut scdm baptismum noiet. Arbitror ob pfectam
mundi abrenuaciam ac singularem excellenciam
vite spualis. qua preemmens vniuersis vite
huane generibus. huiusmodi conuersatio pfectores
suos et amatores suos. angustis siles. dissiles ho-
nibus facit. ymo diuinam in hore reformat yma-
gine. configuras cristo ad instar baptismi. du
p id qd mortificam membra nra que st sup terram.
rursu cristu in diuinu complaciti similitudine
mortis eius. Idem etiam astruit glosa sup xxx
numerorum. dicens Illi vouet vitulos. alii arie-
tes ul' domos. nazareus semetipm. Hoc e na-
zareus votu. qd e sup ome votu. filius em ul' filia
aut pecus aut prediu extra nos est. semetipm deo
offerre no alieno labore sed proprio placet pfectus
et emmencius est oib' votis. Ex his oib' aperte cla-
rescat. qd religionis votu in statu perfectionis col-
locat. etiam adimiculas ad pfecte vtutis exercitiu.
Siquis at errore deceptus dicat qd pfecti sit
mane miselo. qd circa magis difficile virtus con-
sistit. et difficili e me' multas occasiones peccandi

*Votū religiosū pōit
i statu pfectōis*

Ex Hypologia

et ideo fugienda Unde Augustinus de singulari clericorum
Lubrica spes est. que me fomenta peccatorum se saluari
sperat. Incerta victoria me hostilia arma pugnare.
et impossibilis liberatio flammis circumdari nec arde.

Nec ille Demum de copacione perfectioris ad perfectiorem
secundum preeminencie rationem patenter elucet. quod aliquis
perfectioris modus et status sit eminentior altero. Cum
enim seipsum castrare propter regnum celorum pro voto con-
tinencie sit perfectior. et certum est quod perfectiori modo fit
illud pro virginali continentia que fructum copat cente-
simo. quam pro vidualis que pro septuagesimo in euange-
lica parabola designat. Lo est ergo contra perfectioris
naturam quod de aliquibus duobus que recte dicuntur per-
fecta in statu vie. unum dicatur perfectior alio. quod et in sta-
tu patrie unum alteri proponitur in star celestium luminum.

Attendendum est igitur quod cum perfectione perfectioris copiamus. hoc potest
esse in eadem genere vel in diversis. Nam sicut ex preceden-
tibus liquet. perfectio superogacionis quedam existit in
exercitio virtutis voto religionis officio prelacionis facta ergo copacione ad seipsum per-
fectionis modum primo secundum exercitium vir-
tutis. illa perfectio est eminentior.
in qua radix caritatis pinguior. sublimitas opa-
cionis excelisior. fraternae edificacionis fructus est uberior.
Demum autem tota huius perfectioris origo sit caritas.
multum tamen facit ad eius complementum ipsa operacione. gre-
gorio attestante qui ait. De dilectione conditoris
lingua mens et vita requiratur. Nunquam amor
est otiosus. Operatur enim magna si est. Si autem operari re-

S. Bonaventure

nuit amor nō est. **N**ultū eadē facit gen⁹ & nobi-
 litas opis. Quā sic clarū ē aureole p̄mū nō de-
 betur hitū v̄tutis int̄feco. sed opi p̄uilegiato.
 utpote p̄dicacōi. martirio. v̄gimacōi. **N**ultū eadē
 facit edificacō p̄xim. cū dñs dicat v̄ris p̄fectis.
Vos estis lux mūdi. Sic luceat lux v̄ra corā h̄oib⁹
 ut videāt v̄ra bona opa. **S**ilr̄ q̄ntū ad votū reli-
 gionis. illi⁹ ē p̄fectio potior. in qua vouet^r paup-
 tas alacior. ob̄ia v̄niūsalior. castitas honestior.
Nam ista tria sic expresse patz. & gradus habēt
 & mai⁹ & m̄⁹ recipiūt. & p̄ hoc tanto ī maioris
 p̄fectōis statu cōstituūt^r. q̄nto sublimi⁹ vouentur.
 potissime si hec regulariū obseruacōnū institū-
 ta cōmitent^r. quibus austeri⁹ corpus castige-
 tur. fructuosi⁹ edificet^r p̄xim⁹. ac reuerenci⁹
 colat^r deus. **C**onsistit at̄ castigacō corpis ī arti-
 tudine vestiū. victualū. & verborū. cū austeritate
 laborū. vigiliarū & aliarū afflictionū corporaliū.
Edificacō v̄o p̄xim. ī exēplis exhibendis v̄tu-
 tū. documētis sc̄pturarū. remediis sacramentorū.
 presidencijs regim̄nū. iudicijs iusticiarū. et
 b̄nificijs miseracionū. **C**ultus at̄ dei in reuerē-
 ti ac vigili frequētacōe psalmoz. ymnoz. can-
 ticorū sp̄ialiū. adoracionū missarū & cet̄i. **N**ec
 at̄ simul rep̄ire in aliquo vno statu religionis
 precellenci⁹ q̄ in alijs. valde difficile & fortas-
 sis impossibile videbit^r diligenti^r consideranci.
Et idō q̄uis vn⁹ religionis stat⁹ alter⁹ p̄cellat

Nobilitas opis fit ad p̄fectōm

edificacō p̄xi

votū reli⁹

Castigā corpis ī q̄ ē.

Cult⁹ dei ī q̄ ē.

Lx Apologia

in votis s'balib'. nō tñ preferri potest in oībus
cū quilibz status alicj prerogatiue spēalis obti-
neat. quo scā mater nrā 7 sponsa cristi ecclia cōp-
vestitu deaurato circūdata varietate decoratur
7 deiformis efficit. Per hūc etiā modū scdm
officiū prelacōis excellētiōr ē pfectio. in quo
emētiōr confert^r sublimitas ordīs. videlicet
ad purgandū illūiandū. 7 perficiendū. 7 one-
rosior imponit^r sarcina laboris i pascendo cō-
missū gregem. exemplo. vbo. 7 tempali s'bidio.
Superior etiā comitatur fructuositas salutis. 7
in eo qui presidet. 7 i eis qui subsūt. 7 i ceteris
ad quos presidentis exempla perueniūt.
Requirit^r ig' huius pfectionis emētiōr s'blimi-
tas. ut platus ecclēsie quāto s'blimi^r p'est. tanto
sanctius viuat. solliciti^r iuigilet. 7 fructuosi^r
gregem pascat. **S**i autē compacio fiat pfectōis ad
pfectōm in g'ie diuerso. quāto ad modū 7 statū.
dupl'r p't intelligi. ul' p'suppositōrie ul' p'cise.
Si p'suppositōrie. sic absqz dubio maior ē pfectio
que attendit^r s'm exācū v'tutis. votū religiōis
7 officū prelacōis. q' altero modo tm. **S**ed
si p'cise cōpam^r pfectōm religiōis aut p'lacōis
ad pfectōm v'tutis. nulla prorsus ē compacio
in vero esse v'tutis. **T**am votū religiōis
s'me exercitacōe pfecte v'tutis. nō ē pfectio
sed p'uersio. nō p'fectōis s'blimitas. sed simu-
lacio equitatis. **O**fficiū vō prelacōis s'me

culmine virtutis & m'iti. nō ē v'ra sublimatio sed
deiectio. nō gl'osa excellencia. sed p'clōsa ruina.
p' eo q' potentes potent' tormēta patient'. & du-
rissimū iudiciū h'is qui presūt fiet. **C**ū igit'
perfectio status sine rōe v'ri. sine rōe officij. sine
p'fectiōe meriti pro modica h'nda sit. p'fctio v'o me-
riti obtineri nō possit sine caritate. que ē donū
spūs sc'i. & nēo sciat utz alterz i hoc dono p'cellat.
qz nescat se illd' donū h're. nullus debz se alti in
p'fctōe p'ferre. quin pot' q' si fiat cōpacio p'sonarū i
excellencia p'fctōis. debent viri quantumcūqz p'fcti
iuxta doctemā apli superiores sibi i iūcē arbitrari
In aug' de bono cōiugali. **N**ō recte iqt cōpant'
hoies hoib' in vno aliquo bono. fieri ei potest
ut ali' hō nō h'eat aliquid qd' ali' h't. sed ali' ha-
beat qd' pluris estimādū ē. **E**t paulo post. **M**eli'
ē h're oia bona ul' m'ora. q' magnū bonū cū ma-
gno malo. qz in bonis corpis meli' ē h're staturā
zachei cū sanitate. q' golie cū febre. **P**orro de
compacōe statūū religiois & prelatois. meliori
saluo iudicio dicē possum'. q' hui' mōi cōpacio si'
p't ul' q' ad ea que de s'ba. ul' q' ad ea que sūt
decōgruencia statūū. **S**i q' ad ea que s't de s'ba.
sic se h'nt uelut excedencia & excessa. p' eo vide-
licet q' ad p'fctōm status religiois necessario re-
quirit' abdicacō p'petatis. ad quā tamē nūme
astriūit' prelati eccl'ie. sic patz xij. q. 1. ex cō-
alio agathensi **E**p'i de reb' p'p'is ul' acquisitis

Apologia

ul' quicq; de proprio hnt. h'edib; suis si voluerint
delinquat. Verū tamen oīs placūs ex ipō plac
oīs officio tenet nō solū ad ea que sūt salutis
pprie. sed etiā plebis sibi cōmissē. Nā ei pro quo
libet subditoꝝ a dño dr. Custodi viz istū. qui si
lapsus fuerit. erit aīa tua p aīa illi. Et ad hoc re
ligiosus ex ipō religioīs voto. nequaquā astrin
git. **S**i at fiat cōparatio statuū q' ad ea que
de congruētia statuū. sic simplē dicendū q' sta
tus placōis r eiꝝ pfectio ē emiētiōr. q' admodū
insinuat dyomisi 9 m li 9 de eccliaistica ierarchia
dicens. Sic qui dicit ierarchiā sumatim dicit
vniūsoꝝ sacroꝝ ornatū. ita dices ierarcham.
monstrat i deo manentē r diuinū viz. in quo
oīs ierarchia pfiatur. Quia pp' ad placōis statu
nō cōgruit accedere nisi pfectum. Vñ gregoriꝝ
in pastorali Virtutibus plenus coactus ad
regimen veniat. virtutib; vacuus nec coactus
accedat. **S**tatus vō religioīs pfectos r imper
fectos admittit ut iustos efficiat. r ad pfectionē
adducat. Et idō q'q; placōis status i pfectōe sit alciōr.
religioīs tñ status scruior. r morbis nrīs cu
randis expediētiōr. p eo q' a multis p'iclis eruit.
quib; status placōis expone. rōe honoris. one
ris r occupacōis. Et ipm appetē. sil' ē p'iclosū.
p'sumptuosū r stultū. Augusti 19. de ciui. di. locus
superior sine q' ppl's regi nō p't. r si ita admistret ut
deq. tñ moderate appetat. Et his pz q' d'm.

z

170
i

87
Scti Bonaventure

De eo qd alij dicunt eos qui nichil possident
in priuato ul' coi no tenere mediu virtutis.
p te rnsioms. 3ª ptiela duodecimoz

No queqz modo calūnia capto
tor hic pauperz statū ipoz de
prauare contendit. p eo qd nichil
sibi retinet in pprio ul' cōmum.
quo no vident^r virtutis tenere
mediū. sed viaositatis extremū. cū dicat am
brosius qd no sūt effundende opes sed dispen
sande. **H**ez consili rōe posset scia virginitas
ostendi no laude sed vituperio digna. quasi ex
tremū no mediu teneat. dū ab omi concubitu
siue illicito siue gesso se tā mente qz carne
sequestrat. **D**ua ppe diligens qsiderator aduer
tat. qd sicut aliud est mediu pudicie quigal.
aliud scimome virginalis. sic 7 aliud largi
tatis politica. aliud paupertatis euāgelice **L**ar
gitas nāqz politica qz circa mūdana versat^r.
possessionū tēnaz nequaqz suadet abrenū
ciacōm a cristo cōsulcā. sed pot⁹ bonoz iuste
possessorz dilectionē moderatā 7 dispensacōm
largā 7 piā. **P**e dilecōis moderancā dicit sa
lomon in puerbns in psona viri politica. **D**uo
rogauī te ne deneges michi **M**endicitatē et
diuicias ne dedis m. s3 tm victui meo tribue
necessaria. volens i hoc onde. qd vtz politica
tenet mediu 7 fugit extrema

Ex Apologia

¶ lo quid
fit mediū
enim paup

Euangelica vero paupertas p eo q ad e-
terna spiritū subleuat. tanq̄ ea que in celis
totaliter thesaurizat. pfecte ip̄m profitenti
suadet oibus temporalibus debē nudari quo
ad affectū atqz dominū. ⁊ arta sustentacōe
necessitatis esse contentū quātū ad usum.
Et hic est ip̄i⁹ modus siue medietas. qz sic
relinquat dominū qz nō reiciat usū. sic re-
cipiat usū qz nō reseruet dominū. sic artu
dn̄e usus reseruet. qz sustentacionē nature
nō deuitet. sic necessitati subueniat. qz ab ar-
titudine nō recedat. **I**git⁹ p̄t̄ ulem abdicā-
cionē possessionis ⁊ deposicionē affectus ter-
rem. in p̄sona hui⁹modi paupis dicit sponsa
in canticis **E**xpoliaui me tunica mea. quomō
induar illa. **T**am pedes meos. quō iqnabo
illos. **U**bi glosa. **R**eccepta sollicitudine t̄paliū
subsidiōz. quicūlibet exim⁹ doctor. difficile
uicat p̄t̄m. **D**e hac artitudine usus ap̄ls i.
ad thimo vi d̄t **M**ites alimēta ⁊ quibz tega-
mur. his gtena sim⁹. **M**ites m̄q̄t nō q̄ ad p̄e-
tate dominū. s̄ q̄ ad facultatē utendi p̄ que
modū h̄c dicim⁹ om̄e quo utim⁹. ⁊ si nō sit
nob̄ p̄m s̄ gratis aliūde donatū. **H**ūc modū
paupertatis t̄q̄ mediū v̄tiosū. mediator dei
⁊ hōm deiqz virt⁹ ⁊ sapia cristi i seipo mōstra-
uit. quū sicut dicit Jerōi⁹ ad nepocianū alieno
cibo vescebat. **I**git⁹ hūc viuendi modū t̄q̄ a

Apo. 9.

Jerōi. 9.

medio virtutis recedente arguere. nich' aliud
 e' q' ingem' vitatis atq' virtutis de excessu
 vioso culpate. **P**o' qd' diligens optz aduer-
 tere q' sic alio z alio modo tenet' mediu' a v-
 tute politica z purgatoria. z ai ia purgati-
 sic difformit' mediu' tenent' ciuile' largus
 ex rectitudine vtutis. z cristiforme' egen' in la-
 titudine paupertatis. Et hoc e' qd' in aucte pre-
 missa ambrosi' doctor sacer insinuat. quia ca-
 lumniator osueto more trucaia allegat. Ceterz
 meq' no vult dñs simul effundi opes s' dispen-
 sari. in quo explicat modu' largitatis politice
Sed ne quis ex hoc crederet q' modu' paup-
 tatis euagelice no apparet. imediate sub-
 iungit. Nisi forte ut heliseus boues suos occi-
 dit z pauit paupes. Ex eo quide' habuit ut nul-
 la teneret' domestica. s' relictis oib'. in disci-
 plina se prophetia daret. Hec ambrosi' addidit.
 ut euagelica paupertate sublimiter extolleret.
 que iste dolose subtrahit. quaten' eandem pro-
 fitentes subdole impugnaret. **Infra. De**

Ho draz medi
 vtutu' z v'

mendicitate qn e' actus vtutis z qn no.

Uerum quoq' calumandi modu' no
 m' malignu' aliquo pdictoz. calu-
 niator hic pauperz assume' nitetur
 ex medicaco'e elemosinar. pmo conu-
 cam q' no sit opus virtutis. eo q' no h't anxiu'
 spu'ale solacu'. s' poa' penalē cruciatu'. vocē

Ex Apologia

cuius propheta eam imprecatur filiis impiorum
cui in psalmo dicit Mutantes transferant filii
eius et mendicent Et sacri canones medi-
cane clericum asserunt infelicem. Ad cuius ca-
uillationis et consimilium repellendam calumnia.
intelligendum est. quod quintuplex est medicitatis
differencia origine. modo. ac efficacia a se-
iuce disperata. **1^a** Prima est qua parit cala-
mitas. et hec est in personis miserabilibus et ege-
nis. annexum hinc penale cruciatum cum merito
si sit cum pacia. qualis fuit medicitas lazari ul-
cerosi et pauperis iacentis ante ianuam diuitis.
epulonis. uel cum peccato si sit cum impacia Et hanc
imprecatur propheta et abhorrebat sapiens uir in
persona loquens hominis infirmi et timidis pro ege-
state inuoluntaria ad impacienciam compelli Unde
postquam promissit medicitatem ne dederis mihi sub-
iugit. ne compulsus egestate fuerer. et pro uerem
nomine dei mei Et hec est ipse dicta medicitas.
uix quod dicit ysidorus in etymologiae li. men-
dicus dicitur est quia in hinc unde degat. uel quia
maudicentis ueritate sua. **2^a** est qua parit
cupiditas et hec est in pauperibus simulatis. hinc
annexum cruciatum culpabilem. quo torquentur
omnes auari et cupidi non tam fame corporalis
inedie. quam spiritualis nequicie pro insatiabile aua-
ritie voracitate Hanc dissuadet apostolus per
ad thessalonicos 2°. nullis aliquid desideretis

Quintuplex me-
dicitas

pa

2a

glosa. nedū rogetis ul' tollatis. ī quo phibet
cupiditate. **3^a** ē quā parit pigritia. 7
hec ē in paupib' mendicantib' validis 7 ocio
sis. hīs anexū cū cruciatu solaciū viciōsū tñ
aeqz phantasticū. Studiosū em̄ refugientes
laborem. 7 ociosam appetentes vacatiōem. fructu
osam quietē perdū. 7 p̄ciosā fatigacōz iaur
rūt s̄m illd' sapientis. Desidia occidit pigrū.
noluerūt em̄ quicqz manū ei' opari. Et itez
4ª frigus piger arare noluit. medicabit
g^o egestate 7 nō dabit^r ei. Et hec medicatis
nō solū lege diuina s̄ etiā lege ciuili phibet.
5^a ē quā parit industria. Et hec est in pau
peribus studiosis circa disciplinā scolasticā
occupatis. hīs anexū cū cruciatu penurie
solaciū veritatis inuentē. que ā deo mentes
generosas oblectat. ut multa dies erūnis 7
laborib' pleni iocūdi videant^r 7 pauca pre
magtudine dilectōis malūtqz eā cū rubore
medicando addiscere. cū delicate viuendo ig
nare. Quod in plurib' vidim'. qui cū men
dicando didicerūt. postea magnū locū ī ecclē
sia dei tenuerūt. Et de talib' aug⁹ de ope
monachoz d^t. q' eis bona opa fidelium s̄sidio
suplēdoz necessarioz deesse nō debent. cū
ad erudiendū aīm ita vacāt. ut corporalia
hui' mōi opa ab ipis geri nō possūt.
6^a Quāta est quā parit iusticia. 7 hec est

3^a

4^a

Aug⁹.

Ex Apologia

in paupib⁹ volūtarijs īmūnibus ab amo-
re temporalis lucri ⁊ torpore epalis quietis
hūis anexū cū cruciatu solaciū vtuosū et
vez. p eo q sic medicantes soli⁹ mouentur
amore paup⁹tatis extreme. quā ideo am-
plectūt² ut liberi⁹ sapie vacent. ⁊ efficacia⁹
ad culmē v⁹tutis attingāt. q̄ten⁹ ī camino
paup⁹tatis electi. ipi⁹ penuria purgentur
a crimie. ipi⁹ erubescencia hūilient² in
corde. ipi⁹ parsimonia castificent² ī carne.
ipi⁹ deuota gratitudine cōalient² ad pximū.
ipi⁹ condescensua benignitate ofigurent² ad
xp̄m. ipi⁹ sublimi celsitudine sursū agant²
in deū. **¶** At paup⁹tas penuriosa ⁊ volūta-
ria hūmōi efficacias hēat. sup̄ declaratū ē p
scōz auctes de laude paup⁹tatis tercie re-
sponsions particlā postrema. q̄cū nullus
sane intelligens dubitare queat. quon pe-
nuria purget. erubescencia hūiliet. parsi-
monia castiget. gratitudo accipientis bñ-
ficiū bñfactori cōaliet. cōdescensio benigni-
tatis ofiguret ad xp̄m. qui cū diues ess. amo-
re nre salutis effica voluit egen⁹ ⁊ pauper.
¶ Celsitudo paup⁹tatis qua quis oīa calcat. ⁊
seipm cū oībus sursū agat ī deū. nō solū
p̄tē spūs libtatē. vez. etiā p̄tē exp̄ienciā in
comodoz que paupes committantur. cū dicat
gregori⁹. q̄ mala que nos hic p̄mūc ad deū

Nota bñ

Insignia ⁊ fruct⁹
paup⁹tatis cuāq̄

2 corz 8.

gregori⁹

Sati Bonaueture

re compelliunt. Licet aut anavis sic molesta
 penuria. et supbis erubescencia. et lasciuus
 frugalitas. et indeuotis gratia. et infide-
 libus conformitas ad xpm. et desperatis ele-
 uatio mentis i deum. Vere tñ paupib9 sola-
 cū ē penuriā pati. hūilib9 despici. q̄men-
 tibus castigari. caritatiuus conaliari
 beneficio. credentibus cōfigurari xpo. spe-
 rantib9 sequestrari a mūdo. et iūgi deo etno.
 Ad quoz om̄ q̄firmatōm hoc sufficit qd̄ dicit
 gregori9 p̄o dyalogoz. **Sic** supbi honorib9
 sic plerūqz hūiles sua despectione gratulāt̄.
 Cūqz se i alienis oculis vilescere sentiūt. id
 arco gaudent. qz hoc iudiciū q̄firmari icelli-
 gūt. qd̄ de se et ipi hūerūt. **Infra** Nequaquā
 iḡ ut calūniator astruere mētē ea sola men-
 dicatas approbabilis ē que ex mera necessi-
 tate ul' calamitate p̄cedit. p̄ eo qm̄ lto lauda-
 bilior ē paup̄tas volūtaria q̄ coacta. nisi
 quis ita desipiat. ut i opib9 superrogatōis.
 necessitatis coactione. preferat p̄optitudini
 volūtatis. **Ad** ita absurdū ē. q̄admodū si
 passionib9 martiz p̄ponat quis suspendia
 latronū. dū martires volūtarie latrones i-
 uolūtarie paciūt̄. Porro si quis astruere
 velit mediocritate nō esse de genē honestoz et
 laudabilū qm̄ ad ipam ex iopia rez et exigen-
 tia nature cōpellim̄. q̄sili roe n̄ scōz marti-

Oppo iux se po. ta

gregori9.

176

Ex Apologia

riū fuit pfectū n̄ laudabile. qm̄ ad illud
perferendū cōpellebant̄ p̄ violentiā im-
probam malignitatis aliene. cū etiā ma-
gis teneat rōm volūtarij. paupertatis pe-
nuria q̄ penalitus passionis. p̄ eo q̄ illa
volūtariē assumit̄ ⁊ volūtariē perferat̄.
hec at̄ aliūde violente infligit̄. q̄quā vo-
lūtariē perferat̄. *Hec doctor Seraphicus*

*Q̄ euāgelica paupertas sit fundamentū
euāgelicē p̄fectis. tercie responsiois p̄ma
particula. capituloq̄ septimo q̄lpologie.*

Cristiane religionis fundamentū eē
xp̄m ihm sapiens ille architecto
ap̄ls paul⁹. 1. ad cor̄ 3. asserit.
docēs fundamentū aliud p̄m nō pos-
se p̄ce id qd̄ positū ē. qd̄ ē cr̄st⁹ ih̄s. Haec q̄-
dem ī n̄ro intellectu collocat̄ p̄ fidē. ī affectū
vō p̄ caritate. de qua ap̄ls ad ephesios tercio
scribit In caritate radicati ⁊ fundati. fundamēto
ip̄am comparās ⁊ radia. Ut hec duo iūgāt̄
in vñū. cristiane religionis fundamētū ⁊ radie
est fides que p̄ caritate opat̄. sic ⁊ glosa
sup̄ 1. fundamētū aliud ref̄ dicit. fides que
p̄ dilectōz opat̄ ī fundamētū posita neiez perire
permittit. *Quic at̄ fundamēto siue radia
directe aduersat̄ cupiditas de qua. 1. ad thi-
motheū vj^{to} d̄. Radix om̄n̄ maloz ē cupi-*

ditas. quā quidā appetentes. errauerūt a
fide. Ex hac nepe radice cū anexa sibi supbia
vniuersa mala sibi origine. fomētū ⁊ inere-
mentū suscipiūt. ppe qd' ciuitatis babilonice
fundamētū ab augustio eē phibet. Om̄
itaq; bonoz origo. ⁊ noue ciuitatis ierlm̄ fū-
damentū ⁊ fūdator xps ihs. qui i hoc appa-
ruit. ut dyabli dissolueret opa. hui⁹ cupidi-
tatis oppositū sūmo debuit affectu amplecti.
exemplo ostendē. ⁊ vbo predicare. Et qm̄ cupi-
ditatis vicū ⁊ iordinacio radicāt⁹ in affectu
mentis. occasio vō ⁊ fomētū sumit⁹ a rebus
extra possessis. idō necesse ē. qd' pfecta radias
hui⁹ auulsio utriūq; respiciat. ut auaricie
rubiginosa affectio. ⁊ sbstācie tēne illecebro-
sa possessio. tā spūaliter qm̄ corpālit' abdicent⁹.
Vnde sup illd' machei xlix. cete nos reliq-
m⁹ oīa ⁊ qd' d' bernhard⁹ Optime ⁊ nō ad i-
sapienciā tibi Nam ⁊ mūdus trāsit ⁊ gāpīa
ei⁹. ⁊ relinqre hec magis expedit qm̄ ab eis de-
linqui. Et hec fugiendarū diuiciarū causa pā-
pua ē. qd' aut vix aut nūq; sine amore valeat
possideri. Si ig' gemina hec abdicatō mūdi
salus ⁊ gāpīe ei⁹ que ecā paup̄tis spūs dī
ipā est qua iudix om̄ maloz pfecte amputat⁹.
⁊ babilonis fūdāmentū euertit⁹. recta pot' rōe
geludi. qd' pfectōis euāgelice. p quā xpo gfigu-
ram⁹. ⁊ cōplancam⁹. ⁊ hīeracīm ei⁹ efficiamur.

Bn⁹

pruptas sps

170

Ex Apologia

ip̄a paupertas sp̄us s̄m̄ quāda analogiam
et coherenciā ad predicta. radix ē et fūdamētū.
Nec qd̄ et cristus cū ad p̄fectionē discipulos
informaret ī monte tanq̄ noue ierlm̄ descē
dentis de celo. fūdamēta p̄fctōis videlicet euā
gelice. iūmna ī motib⁹ s̄ctis. motib⁹ salis
ap̄licis collocans. mē ceteraz v̄tutū glōsa p̄
conia. a s̄cte paupertatis excellētia sumit im
cū dicens **H**ī paupes sp̄u. qm̄ ip̄oz ē r̄ḡm̄ coz
De hīc tribuēs de p̄fctōis aggressione consi
liū. p̄mū adhāc suo iūuat exemplo dicens
Si vis p̄fct⁹ eē. vende et vende oīa que hēs.
et da paup̄ibus. et veni sequē me. **Q**uē locū tra
ctans jerom⁹ ad demetriadem ait **I**n postoli
ca fastigū ē perfecteqz v̄tutis. oīa vende et pau
perib⁹ distribuere. et sic leuē et expeditū cū
cristo ad celestia subuolare. **C**ū at̄ circa
bonoz t̄paliū possessionē q̄tingat duo q̄side
rare. dominiū s̄z et usū. sitqz usus necessa
rio ānexus vite p̄nti. euāgelice paupertatis
ē. possessiones t̄renas q̄ ad dominiū et
p̄prietatē delinquere. usū v̄b̄ nō oīno reicē
sed arcare. iux̄ id̄ apl̄i. i. thimo. vs̄. **I**nites
alimēta et qb⁹ tegam⁹. hīs q̄tenti s̄m̄. **E**x
hīs p̄t colligi paupertatis euāgelice ratio. s̄z
q̄ ip̄a sit **V**irtus t̄mpaliū abdicatiua bo
noz. qua q̄s nil p̄priū h̄ns. sustentat⁹ de
nō suo. **E**t qm̄ dupl̄r q̄tingit rez t̄paliū abdi

Jerom⁹

Diffinitio euā
paup̄

Scti Bonaventure

care domini. dupl'r etiã sustentari de nō suo. idō
paupertatis euāgelice duplex ē modus. dupl'qz
perfectio. Cū em̄ dupl' sit rez dominū sꝫ pri
uatu & cōe. vnū qđe spectās ad detinētā psonā.
altēz vō ad detinētū collegiū. & p̄m abdicari
possit retento sedō. possit etiã 2m abdicari
cū p̄mo. duplex erit sꝫ hūc duplicē modū.
paupertatis p̄fecta p̄fessio. **V**na via qua quis
tpaliū om̄ puato seu p̄sonali abdicato domi
nio. sustentat' de nō suo. i. nō sibi p̄po. cōi
tū iure cū alijs participato & simul possesso.
Alia vō qua quis om̄ rez abdicato domo.
tā in p̄po cōi cōi. sustentat' de nō suo. i. nō
sibi p̄prio sed alieno. **P**ie tñ & iuste ab alio si
bi pro sustentacōe collato. **P**rimo paupertatis
forma p̄cessit in turba credentiū de qua i
actib' ap̄loꝝ dī **M**ultitudis credentiū erat
cor vnū & aīa vna. nec cūqz eoz que possidebat
aliquid suū eē dicebat. sꝫ erat illis oīa cōia
In e scripture locū tractās Jerōn' ad deme
triadē dī. In actib' ap̄loꝝ cū dñm nr̄m ihu xp̄i
calebat cruoz. & feruebat recens i credentiū
fides. vendebāt om̄s possessiones suas. & pre
cia eoz ad ap̄loꝝ p̄ciebant pedes. ut ostē
derent pecunias esse calcēdas. & dabat' sꝫ
gulis p̄ut opus erat. **N**unc etiã tradita fuit
forma monastice seu cenobitice vite. in q̄
glosa bede dicit ibidē **er**u ita viuūt. ut sint

2^a p̄fessio paup'

1ª multitudis
credentiū etc

Jerōn'.

Beda

Ex Apologia

2^a.
forma paup^{er}
xpi & ap^{osto}lor^{um}

eis oīa cōia. ideo cenobite vocant^{ur}. Que vita
tanto felicior ē. cōp^{ar}o statu futuri sc^{ilicet} i^mitāt^{ur}.
ubi st^{at} oīa cōia. **S**ecūde at paup^{er}tatis exem^{pl}
plar & forma iⁿ vita p^{ro}cessit ap^{osto}lor^{um}. quia per^{fe}
ctionis m^{ag}is cristus eisdem iⁿstituit. q^{uonia}m
ip^{os} ad p^{ro}dicandū misit. sic legit^{ur} mathei
x^o ca^{pit}o. **N**olite m^{ag}is posside^{re} aur^{um} neq^{ue} ar^{gent}
genū. neq^{ue} pecūiam in zomis v^{est}ris. nō pe^{re}
ram iⁿ via. neq^{ue} duas tunicas. neq^{ue} calcia^{men}
ta. neq^{ue} virgā. Dign^{us} ē em^o opari ⁱⁿ cibo
suo. **U**bi glosa. Prope modū necessaria
vite amputat. ne uel curēt de castro qui do^{cent}
cent oīa regi a deo. nec ip^{sa} necessaria. nec cel^{lari}
ariū secū vehant. nichil pret^{er} uestimētū. nec
eciā numisma. **I**n his ig^{itur} v^{er}bis d^{omi}n^{us} apl^{icis} &
p^{ro}dicatorib^{us} v^{er}itatis extreme ac penuriose pau^{per}
tatis formā seruādā iⁿponit. q^{uonia}m ad carē
ciam nō solū possessionū sed eciā pecuniar^{um}
& alior^{um} mobiliū quib^{us} sustentari ul^{ter} cōmuⁿ
niri solet cōis hōim vita. ut tēp^{or}e veri paupes
in sūma rez^u q^{uonia}m statuti penuria. carerent pe^{cu}
nijs. al^{imenta} nō ferret. simplici vestitu
cōtenti essent. & sine calciamentis m^{ar}cerent.
ut sic paup^{er}tate altissima actu & h^{ab}itu q^{uonia}m q^{uonia}m dā
p^{ro}fectionis insigne preferrent. **H**ac paup^{er}tatis
normā tēp^{or}e speciali p^{ro}rogatiua p^{ro}fecta. & cristus
in seip^{so} seruauit. & apl^{icis} seruandā iⁿstituit.
& his qui eor^{um} cupiūt imitari vestigia consu

ii
L

87

Scti Bonaventure

lendo suasit. **N**z em xps illa seruaueit.
ostendit Criso⁹ sup matheū. omelia 22^a.

Ne possideatis inquit aurū neqz argētū neqz
peram ī via. **N**ā em p opa oñdit ea tuē iā legis-
lacionē que ē a v̄bis validiorē iduat. qñ 7
facile susceptabilis sermo facty ē opib⁹ suis p̄us
certificaty. **V**bi ig⁹ oñdit p opa. **A**udi eū di-
cente. **F**ili⁹ hoīs nō h̄t. ubi caput suū redimet
Nec in hoc suffiat solo. s; 7 discipulis tribuit
hāc apodixim. Idem omelia ultia sup math.
Si bonū eēt aurū h̄re. hoc utiqz dediss⁹ aplis
cristus. qui ī effabilia eis ēbuit dona. **N**ūc at
nō solū nō dedit. s; eā h̄re phibuit. **I**deoqz pe-
trus nō solū nō v̄cūdat². s; eā detonatur ī
paup̄tate dices argētū 7 aurū nō est michi
hoc id sentit b̄nhard⁹ ī q̄dā sermōe sup luce 2°.
facty ē ih̄s ānoꝝ xij. Ut te m̄q̄t dñe p oīa n̄re
paup̄⁹ q̄formāres. qñ vn⁹ ī turba paup̄ez.
stipem p ostia m̄dicabas. Quis me dabit
buccellaz illaz m̄dicantaz p̄cipem fieri
7 illi⁹ eduln̄ reliquīs saginari. Benna-
dus quoqz de eccl̄iastic⁹ dogmatib⁹. Bonū ē
iq̄t facultates cū dispensacōe paup̄ib⁹ erogā-
re. sed meli⁹ ē p̄ntencōe seq̄di dñm ī simul
donare. 7 absolutū sollicitudine egere cū xp̄o
Sed qui h̄t unde sustentet² s; ī cōi nō d̄ p̄rie
egere. **N**ā de illis quib⁹ erat oīa cōia ī ap̄loꝝ
actib⁹ d̄. nec erat quisq̄ egens inter eos

170° Criso⁹

Bn⁹

Sennadi⁹

Ex Hypologia

His autem non obstat preallegatorum vita sanctorum qui
cuncta possederunt. quasi non debuerunt aliter docere
quam vivere. quia mos esse solet patris doctoribus. ut eas
virtutum prerogativas quibus carere se vident in
aliis mirentur et predicent. sic Hieronimus ad pama-
chium scribens. Virginitatem inquit in celo prefero. non quia hoc
sed quia magis miror quod non hoc. Ingenua enim et tunc
revera confessio est. quo ipse carere in aliis predicare.
Nunc quia gravi corpore terre heres. animi non miror
volatus. **Hec** et **S**ilestus papa sacerdos de ambrosio
omne xvij super genesim. Christus ait dominus noster sa-
cerdos quid precepit audiamus. Qui non renun-
ciaverit omnibus que possidet. non potest meus esse discipulus.
Contremisco hec dicens. Meus enim primo dominus meus
nunc ipse accusator existo. meas generationes lo-
quor. **N**egat christus suum esse discipulum. quem viderit
aliquid possidere. et eum qui non renunciat omnibus que
possidet. **E**t quid agimus. Quomodo autem hec ipse le-
gimus aut populo exponimus. qui non solum non re-
nunciamus hiis que possidemus. sed acquirere vo-
lumus ea que non habuimus antequam veniremus
ad christum. **N**unc nam quia nos vedarguit omnia lege.
non proferre que scripta sunt possumus. **N**olo
duplicati criminis esse reus. **C**onfiteor et palam
audiente populo confiteor hec scripta esse. etiam si non
dum implese me novi. **S**ed ex hoc saltem como-
dum festinem implere. festinem transire a sa-
cerdotibus pharaonis quibus eterna possessio est.

Jerom?

Ambrosij dictu
mirande humil?

ad sacerdotes dñi quib' m'ra ps nō ē. quibus
dñs porcio ē Talis ei erat ille q' dicebat Tanq'
egentes. mltos at locupletates Ut nich' hñtes
& oia possidentes Paul' hic ē q' i talib' gloriat'
His sacri doctoris veracib' & hūilib' verbis.
nichil expressius ad ppositū dici p't Per hec
ergo sacra doctorū testimoia tā manifesta q'
certa & alia pl'ima que causa breuitatis rescāt.
ad pñs. irrefragabili pōt rōe cōcludi. q' xpñ
& aplos imitari nō solū quo ad abdicatōm ppe-
tati. ver' etiā quo ad extremā t'paliū ver' pe-
nuriā que consistit i carentiā possessionū & pe-
cuniarū. nō solū ē licitū sed & laudabile & per-
fectū. Nō tñ ex hoc debet ul' p't inferri. q' ab-
dicatis ver' p'rietatib'. possidē aliq' in coi sit
i pfectū. qz sic pfecte castitatis diuersi sūt modi.
quoz varis prerogatiuis scā mater ecclia
t'p' ornamētoz varietate decorat'. sic & in
modis pfecte paupertatis icelligēdū ē. q'p' nō
sit p oia sile hic inde. sic diligēte cōsiderati
est euidentis.

*Hec pauca excerpta ex
Apologia Doctoris Seraphici sc'i Bona-
uenture. i qua contra quēdā calūniatōre
pauperū disputans. p idissolubli fūda-
mēto euāgelicū posuit vitatē. et p de-
fensione ipi' vitatis. illustriū virorū scā
sz ecclie sūmoz doctorū tā veracia q' irre-
fragabilia collocauit testimoia. simul p f.
And' d' Traunkirchen. Anno dñi 1094.*

Handwritten text in red ink, likely a title or reference, mostly illegible due to fading.

C Ex dictis Sanctorum Doctorum Augu-
stini, Bernhardi, Anselmi de passione dñi
MS 228

89

Respice o fidelis anima cristū in
cruce pendente. Respice capitis
inclinationem ad osculū. brachi
orū extensionē ad amplexū late
ris aperitionē ad amoris affectū.
totius corporis crucifixionē ad tue redemptionis
effectū. Aspice et videbis eū dorso flagellato. late
re sauciato. capite veprib⁹ puncto. pedib⁹ p fo
ratis. manib⁹ p fassis. Volue reuolue a capite
vsq³ ad pedes. a latere in lat⁹. et nō inuenies
nisi dolorē. q³ ubiq³ cruor est. **D** nouissimū et
altissimū. o humile et sublime. o obprobriū hōi
num. et gloria angelorū. Considera o anima
mea. considera filiū virginis. illitū sputis. lūi
dum plagis. cōfixū clavis. Attende rectorē ce
li. stantem in cruce. pallidū in morte. deformē
carne. Ne ptranscas dominū angelorū. virū
p cullum et humiliatū. virū q³si leprosu. et oib⁹
formētis expositū. **Q**uis audiuit vnq³ tale.
aut quis vidit huius simile? **O** q³ in debita mi
seratio. q³ gratuita et sic pbata dilectio. q³ in
opinata dignatio. q³ stupenda dulcedo. quā i
victa mansuetudo. vestem glorie p despiciatissi
mo vermiculo crucifigi. **F**letū deducite oculi
mei. et liquece anima mea. igne cōpassionis.
sup cōtricionē tam amabilis viri istius. quē in
tanta mansuetudine tantis vides affectū dolo
rib⁹. **L**andet nudatū pectus. rubet cruētū lat⁹
tensa arent viscera. decora languent lumina.

regia pallent. ora. prœra rigent brachia. pē-
dent crura marmorea. rigat terebratos pe-
des beati sanguis vnda. **Q**uid misisti dul-
cissime puer ut sic iudicareris? **Q**uid mi-
sisti amantissime iuuenis ut adeo crudeliter
tractareris? **Q**uod scelus tuū. q̄ culpa tua.
q̄ noxa tue mortis. q̄ occasio tui doloris? **E**go
enim. **E**go sū tui plaga doloris. tue plagā oc-
cisionis. **E**go tue passionis liuor. tui cruciat⁹
labor. **O** mirabilis censure cōditio et ineffabilis
mysterij dispositio. **P**eccat iniquus et punitur
iustus. quot perpetrat seruus. exoluit dñs. q̄
cōmittit homo. hoc sustinet deus. **Q**uo nate dei
q̄ tua descendit humilitas. q̄ tua flagrauit ca-
ritas. q̄ tua precessit pietas. q̄ excreuit benigni-
tas. q̄ tua attingit amor. q̄ puenit cōpassio? **E**go
iniq̄ egi tu pena mulctaris. **E**go facin⁹ misi.
tu ultione plecteris. **E**go supbiui. tu humiliaris.
Ego tumui. tu attenuaris. **E**go inobediens ex-
tisi. tu obediens i obediencie scelus luis. **E**go hu-
le parui. tu i edia afficeris. **N**e ad illicitū rapu-
it cōcupiscentia ardorē. te pfecta caritas duxit
ad mortē. **E**go plumpsi veti. u. tu subisti ecule-
um. **E**go delector cibo. tu laboras patibulo. **E**go
fruoꝝ delicijs. tu laniaris clauis. **E**go pomij dul-
cedinē. tu fellis gustas amaritudinem. **M**ichi
ridens congaudet eua. tibi plorans compatitur
maria. **Q**uid ergo? **O** ihu fortissime zelotes.
Quid tibi gratiā. quid retributionis digne

90

retribuā. **E**go homo puluis et cinis et vile fig-
mentū. **N**am si celū et terrā. et omnem orna-
tū eorū possem rependere. nec sic ullaten⁹ ad me-
surā debiti attingere. **S**i conferrent in me omēs
vite filioꝝ adam. et omēs dies scli. et omēs labo-
res omnium hoīm. qui fuerūt. q̄ sūt. q̄ erūt. nichil
esset ad reparacionē corpis tui. q̄ spectabile et
stupendū est. virtutibus enā supnis. i conceptu
de spū. i ortu de virgine. i vite innocētia. i doctri-
ne affluētia. i choruscacionib⁹ miraculoꝝ et i re-
uelacionib⁹ sacroꝝ sacramētoꝝ. **C**ū tibi deuouero
quidquid sū. quidquid possū. sic est. sicut stella
ad solem. stilla ad flumē. lapis ad turrim. puluis
ad montē. **E**rgo dñe ihu. spes cordis mei. virtus
anime mee. auxiliū infirmitatis mee. vita mea.
finis itencionis mee. compleat in me tua potentis-
sima benignitas. quot conat⁹ mea tepidissima
imbecillitas. **S**icut enī pusill⁹. benignissimi p̄is.
orbat⁹ p̄sencia. flens et euulans incessanter ei⁹ di-
lectā faciē toto corde aplectitur sic et ego. nō quan-
tū debeo. sed quantū queo. memor passionis tue.
meoꝝ alaparū tuarū. meoꝝ crucis. meoꝝ vulney
tuorū. memor flagelloꝝ tuorū. meoꝝ qualiter
p̄ me occisus. exily mei erupnas defleo. spero tui
aduētus solā solacionē. ardeo ad tui vult⁹ glio-
sam contemplacionē. **I**n omnib⁹ enī q̄ pro me inno-
center ptulisti maxime i tua morte scitissima. o
bone iesu. spirat michi odor vite. qm̄ tue mortis
meoria tanq̄ opus pignētary. quasi thus re-

dolens .i. dieb' estatis . quasi regio aromatu . q̄
p̄ urget sol . et quasi flores rosaru in diebus ver
nis et lilia . q̄ sūt i transitu aque . **N**o dilectione
igit' ihu xpi o homo totis te virib' stude adapta
re . omēsq; impediētes tam salutare negotium .
resecta vanitates . totū cordis hospitiū amabili
sponso liberaliter offerens ut in eo delectabiliter
requiescat . **C**or enī solūmodo purū penitus et
quietū . ei' meret' dulcedine iocundari . cū ipm ali
quū raptim saltē ac breuiter respectu sue gracie
dignat' fuerit visitare . **S**cias enī ceteras occu
paciones et labores esse relinquendas et solū cordis
purgacionē p̄cipue cōplectendā . q̄ tūmodo prin
cipaliter meret' serenū hospitis p̄sencia recrea
ri . **I**llius videlicet hospitis qui de corde pr̄is des
cendit in cor virginis . tanquā amica generosa .
nichil appetens nisi corda . **U**ide q̄ ardentē hu
manā cordis domicilio p̄frui cōcupiscat . prebe
inquit fili cor tuū mihi . **E**t cor beatū ymo ve
re beatissimū qd̄ ad plenu reiecta pulueris sedi
tate totis se uisib' dignū parauerit habitaculū
hospiti tam iocundo . **E**t reuera mltis apd̄ nos
p̄meruit amoris indicys . ut nichil aliud p̄ter
ipm sinam' cordis nr̄i hospitiū occupare . **Q**uā
tū autē nos amauerit . p̄ laterati corpis t̄tati
tes . q̄ p̄ amoris replentant indicia . possum' q̄
itelligere manifeste . eo q̄ nullū i illo mēbrū
remanserit . q̄ nō esset graui lesione laucia
tū . **C**aput enim tremendū angelicis spiritib' .

pcutit^r arundine . et spinarū cōfigit^r densita
 te . **A**ures audientes cant^r angelicos . audiūt
 insult^r iudeoz dicentiū crucifige crucifige . **O**cli
 dilecti quib^r nlla creatura ē inuisibilis . ocli splē
 didiores sole caligāt i morte . **F**acies speciosa pfi
 lys hominū . facies in q̄ desiderat angeli p̄spicere .
 facies q̄ luget sicut sol . i virtute sua . sputo feda
 ta p̄torū i pallore horride mortis cōmutat^r . **O**s
 quot angelos docet et homines scienciā . amari fel
 lis gustat poculū cū aceto . **M**an^r tornatiles auree
 plene ihacinctis . man^r q̄ celū i sapia fundauerūt .
 in crucis patiblo descendunt^r . **P**ect^r purissimū i
 quo thesaur^r totū grē seruatur . penit^r denuda
 tur . et lat^r sacratissimū diuo cuspidē p̄forat^r . **P**e
 des quib^r se mare calcabile p̄buit . pedes quoz sta
 bellū adorandū erat . pedes in q̄ nō steterūt i via
 p̄torū . s̄ semp ambulauerūt i lege dñi clauoz acu
 mine p̄fodiunt^r . **I**git^r p̄ hec passiois bñficia . cor nos
 trū sibi totū merito sibi vendicauit . ut videlz nichil
 aliud nobis dulcescat . p̄ter eū qui nobis indignissi
 mis . tantā exhibuit dulcedine pietatis . **C**onside
 ra itaqz hūc virginis filiiū . tā despicabile p̄ te
 fitm si ipm videre tandē indecoris specie cōrupis
 sis . **E**rit enī aliqn . cū subtracto passionis dolore .
 amabili vultu et penit^r cōsolatorio delectabit .
Et hec visio tam iocundo . cōsumatū et plenū e
 rit p̄miū retribuciois eterne . ymo vita etna ni
 hil aliud ē . q̄ illā trinitatē indiuiduā facie ad
 facie iugiter intueri . **C**ōsolare ergo o aīa mea

et nequaquam contristare de cetero. ac de illorum numero
te esse confide. quia hanc felicitatem in excogitabilem prosto-
lant. **G**audere gaudio magno et vehementer ni-
mis. quia tunc videbis dominum ad voluntatem. habebis
ad voluptatem. fruere ad iocunditatem. **O**mnem vi-
sio. videre deum in se ipso. videre deum in nobis et nos
in ipso. **Q**uid amplius dicam? **T**otum quod desiderabimus
tunc habebimus. nichil amplius cupientes. et quod
videbimus totum amabimus ipso amore beati. **E**t her-
erit summa felicitas illi. quoniam intelliget et
amabit pure deus. Amen. 1522.

Handwritten text from the adjacent page, partially visible on the left edge.

Silias

93

Einband angeheftet

April 1936; s. Ein-
lassungsliste 1936 ff.

S. 5.

restant Sept. 42, Kt.

